

Ukutontonkanya Pa Bumi bwa Mupashi

Ruhi Institute

Icitabo Ca Bumo

Ukutontonkanya Pa Bumi bwa Mupashi

Ruhi Institute

Ifitabo fyaba mu butantiko:

Panshi apa pali ifitabo fyaba mu butantiko bwapangwa na ba Ruhi Institute. Amasambililo ya fitabo ifi yafwile ya konkwa mu butantiko yabelamo pakuti imisepela na bakalamba bakwate amaka ya kubombela incende shabo. Ba Ruhi institute bacili balepanga imisambo ya masambililo yambi aya mu citabo ca butatu aya ba kafundisha wa baana elyo na masambililo ya citabo ca bune aya ba kanganila wa misepela. Ifi nafyo nafilembwa mu butantantiko buli panshi. Cibe icaibukilwa ukuti ubu ubutantiko kuti bwapilibulwa ukukonka ne filesambililwa mu ncito ya kulemba ifi fitabo. Ifyo ngafyacitike, ifitabo na fimbiri fikalundwapo inshita nga yafika elyo fikasabankanishiwa na konse.

- Icitabo 1 *Ukutontonkanya pa Bumi bwa Mupashi*
- Icitabo 2 *Ukwima no Kutumika*
- Icitabo 3 *Ukufunda Abana, Grade 1*
Ukufunda Abana, Grade 2
Ukufunda Abana, Grade 3
Ukufunda Abana, Grade 4
- Icitabo 4 *Abalangishi Babili*
- Icitabo 5 *Ukukakula Amaka ya Misepela*
Intampilo ya cikoseleshi: Umusambo we buku lya busano
Ukufuntula Impendwa: Umusambo we buku lya busano
- Icitabo 6. *Ukufunda Ubusumino*
- Icitabo 7 *Ukwendala pamo mu nshila ya kutumika*
- Icitabo 8 *Icipangano cakwa Bahá'u'lláh*
- Icitabo 9 *Ukwishibilako Imilimo ya Kale*
- Icitabo 10 *Ukukuula Imishi Ishakosa*
- Icitabo 11 *Ifyuma fya Ku Mubili*
- Icitabo 12 *(Bacili balelemba)*
- Icitabo 13 *Ukuibimba mu milimo ya mikalile ya bantu*
- Icitabo 14 *(Bacili balelemba)*

Copyright © 2021 by the Ruhi Foundation, Colombia
All rights reserved. Edition 4.1.4.PE published in March 2022
Printed in Zambia

Originally published in Spanish as *Reflexiones sobre la vida del espíritu*
Copyright © 1987, 1995, 2008, 2020 by the Ruhi Foundation, Colombia
ISBN 978-958-59880-3-3

Permission for a limited printing of this book in Bemba has been granted by the Ruhi Institute.

Ruhi Institute
Cali, Colombia
Email: instituto@ruhi.org
Website: www.ruhi.org

IFILIMO

Amashiwi ayanono kuli Ba Kangalila	6
Ukumfwikisha Amalembo Ya Bahá'í	11
Ipepo.....	26
Ubumi ne Mfwa.....	41

Amashiwi ayanono kuli Ba Kangalila

Impendwa sha ncende umo amasambililo ya citabo ici ‘*Ukutontonkanya pa Bumi bwa Mupashi*,’ yalecitika, iley ailekulilakofye mu ncende shonse pe sonde. Ici citabo e cakubalilapo mu butantiko bwa fitabo fya Ruhi Institute. Ilingi icitabo ici cisambililwa mu mabumba ya fibusa ifikumana munshita ne nshita, bambi nabo bapaanga utubungwe twakusambilila ili ibuku mu kampampa ilyo kuli imilimo iya kubomba bwangu bwangu. Amabumba yambi nayo yakumana mu nshita ya cuti. Mu misango yonse iyalumbulwa, palaba umo uwangalila aya amasambililo. Uyu kangalila te kalapashi wa masambililo iyo. Bonse pamo, kangalila elyo na baibimbile mu masambililo balikwatamo ulubali mu masambililo aya. Lelo, kangalila tekalafye iyo. Kangalila muttu uwapita mu fitabo ifingi ifyaba mu butantiko. Pa mulandu uyu, kuti ayafwilisha bonse ukwishiba ifyo icitabo caimininapo. Abo bonse abaleyangalila icitabo ca bumo, kuti cawama ngacakuti nshita ne nshita bapita mu fikomo filembelwe mu cipandwa ici.

Abaibimba mu masambililo ya citabo ca bumo ica ba institute, bafuma ku mbali isha pusana pusana. Bamo ba mu Busumino bwa lukuta lwa Bahá’í abo abalefwaisha ukufuntula amaka yabo aya kubombela ubusumino bafukatila. Kuli bambi, amasambililo aya, e ntampilo ya kwishibilapo ifingi ifya mu Busumino bwa Bahá’í. Bambi nabo bakonkelela ubusuma bwa masambililo ya ba Bahá’í pakuti beshibilepo ifikomo na mafunde ayengi aya mu Busumino. Elyo kibili, ukuiposa mu masambililo aya, lwaaba lutampulo lwakubalilapo ku misepela iyilefwaya ukubombela incende shabo. Impendwa ya misepela iyi, iley ailefulilako.

Pa kubala, twishibe ukuti amasambililo ya institute, yatutungulula munshila ya kutumikila abantunse. Bonse tulapita munshila iyi ukulingana no lutampulo lwesu. Kabili tulafwana na bambi pakuti twendele pamo. Ukwenda munshila iyi kupilibula ukukonka no kuceceta imbali shibili isha milimo tulebomba. Ku lubali lumo ulwa mbali ishi, tubomba ukuti tufuntule ifya ku mupashi na mano yesu, elyo ulubali lumbi nalo tubomba ukuti tuitumpe mukupilibula imikalile mu ncende shonse. Ubwingi bwa masambililo bwatalulenga ukwishiba amaka na mano twakwataliloko. Amano ya kulemba ifi ifitabo fya institute, yafuma mu malembo ya Bahá’í elyo kibili na mu masambililo inkuta sha Bahá’í shisanga mu milimo ya kufuntula ifya ku mupashi nefya ku mibili isonde Lyonse. Institute yashintilila mu bulondoloshi Bwakwa Bahá’u’lláh ubulondolola ifyo fwe bantu twaaba no kwikala elyo ne sonde twaaba noku kuula. Tulesubila ukuti bonse abaibimbile mu masambililo aya, nangula bafumine mu mbali ishonusana pusana, balaba abakakulwa ukupokelela ubulondoloshi ubu ubwashimpwa mu fitabo fyone ifyaba mu butantiko.

Mu calo umo impapulo naba busumino bafwaisha ukubomfyaa imisango iliyonse iyakongola abantu, umuntu ushaishiba ulukuta lwa Bahá’í kuti aipusha mu cishinka apaiminina amasambililo yaba Ruhi institute. Icipusho cimo kuti caba ukuti ‘Bushe balefwaya mfume ku Busumino bwandi?’ nangula ‘bushe balefwaya nyingle ku Busumino bwabo?’ Amepusho ya musango uyu, yalapela kangalila inshita ya kulondolola apaiminina ubutantiko bwa fitabo filumbwilwe pa mulu apa. Mu kulondolola, kangalila kuti alundapo ukulondolola ukuti nangula abamulukuta lwa Bahá’í kuti bafwaisha ifibusa ukwingila mu busumino, amalembo yabo yalikanya ukongola abantu. Ukwenda mu nshila ya kubomba kwaiswilwe naba institute, elyo kibili icifwaikwa ku konkanyapo ukwishiba apashika amalembo yakwa Baha'u'llah. Mu bufuma cumi, apa e paiminina amasambililo aya. Umuntu umwine aliba uwakakulwa elyo alikwata insambu ishakutontonkanya pa mulandu wa Busumino.

Kanshi teti cibe ica kusungusha ukwishiba ukuti ishiwi iya ‘Ukumfwikisha’ lyaba pakati ka fitabo fyaba mu butantiko elyo kibili elyabalilapo mu cipandwa ca bumo mu masambililo aya. Ukubelenga amashiwi ya mushilo tetifilingane no kubelenga ifitabo amakana na makana ayo umuntu engabelenga mu bumi bwakwe. Eico, icipandwa ca “ukumfwikisha amalembro ya Bahá’í “cilefwaya ukuti mukwate umute wa kulabelenga amalembro ya Mushilo cila bushiku elyo no kwetetula ifyo yaleplibula. Ukukwata umute uyu, kukafwa bonse abaibimbile mu masambililoko ilyo bakatendeka ukwenda munshila ya kubomba. Pakwafwa bonse muli ifi, Kangalila afwile atontonkanya ukufikapo pe sambililoko ilyo Ukumfwikisha.

Ilembó iya Busumino bwa Bahá’í lyaba ne cine icashika ica ku mupashi. Nelyo twingabomba na maka pakuti twishibe ubupilibulo, natwishiba ukuti teti tufike ku mpela. Ilyo babelanega amalembro umuku wa kubalilapo, tukwatafyé ukwishiba ubupilibulo bwa pa mulu. Uyu e musango wa kutendeka uwakusambilila ukumfwikisha amalembro ayali mu ciputulwa ca bumo mu cipande. Panuma ya kubelenga amashiwi ya kwambula “Ubusuma bwa calo cuti bwafkilishiwa ukupitilla mu micitile iyisuma kibili iya sangululwa, ukupitila namu ficitwa ifisuma ifingatashiwa.” Abaibimbile mu masambililo kuti ba bepusha ukuti “Bushe Icalo icisuma cuti cafkilishiwa shani?” Umuntu nga abelenga ici icipusho kuti amona kwati ili ilipusho ne fyakucita fimbí ifya musango uyu fintu fyaanguka. Nomba, ukulingana ne fitumbuka mu milimo yaba institute pa myaka iyingi, calimoneka ukuti aya amepusho yalibafye bwino. Tufwile twaba abaibukila ukuti mukwangufyanya ukwishiba ifyo amalembro yaleplibula, kuti twapusa ubupilibulo bwine bwine. Uyu musango wa kwambilapo uwakwishiwa ubupilibulo bwa malembro ukankala pantu ulaleta ukwampaña no kwikatanya kwa matontonkanya mwi bumba ilyo balelanshanya. Ifi fimoneka ilyo amatontonkanya ya cila muntu ya sanikilwa na mano yakwa Lesa.

Cibe icaibukilwa ukuti ukulanshanya pa bupilibulo bwa malembro takufwile kwaya munshila imbi. Ukulanshanya uku, kwapa mulu fye. limo limo ibumba cuti lyá fwailisha ubupilibulo bwe shiwi mu citabo ca dikishionari. Nangu cingaba ifi, cikankala cakuti abaibimbile mu masambililo beshibe ubupilibulo bwe shiwi ukupitila mu kubelenga iciputulwa nangula icipande conse.

Kuti ca afwilisha ngacakuti, pakuti ukumfwikisha kuciluke impela ya bupilibulo bwa pa mulu, kwaba ukulanga ifyo ubupilibulo bulangwa mu micitile. Icilefwaikwa pa kucita ifi, kulungatika amepusho. Eico mu cipande ca bubili, abaibimbile mu masambililo balepushiwa, ukulingana na malembro babelengele, ngacakuti imibeele shimo cuti shatashiwa. Mu musango umo wine, mu cipande ca bune, abaibimbile mu masambililo balepushiwa ukulumbula imibeele isuma isano elyo abene bapingule nga cuti cactika ukukwata ifi fyonse ukwabula bucishinka – pantu bucishinka e “nshitiloko ya imibeele isuma ya bantuse.”

Pa kufikilisha ifilefwaikwa, ici cipande cilefwaya ukumfwikisha kuye pantansi ukupitila ku baibimbile mu masambililo ukwishiba ifyo amalembro ayapelwe yaleplibilibula. Mu cipande ca bubili abaitumpile mu masambililo bali no kwishiba ngacakuti amalembro ayalesosa ukuti ‘Abantu abasuma pe sonde banono icakuti imibeele yabo tapaba ifyo icita’ ya cishinka. Icilefwaikwa pali ifi, te bwasuko fye. Kangalila afwile aiminina panono no kwipusha ico abaibimbile mu masambililo bapelele ubu ubwasuko. Amalembro aya tayali ya cishinka pa mulandu fye wakuti nayapusana na mashiwi yalandilwe. Ukulanshanya pa bwasuko kufwile kwasondwelelwa bwino mwibumba. Elyo kibili, ilipusho lyakuti ‘bushe ba Bahá’í cuti bayelela amasambi ukupitila muli bambi’, nalyo na lipalana ne lipusho tubelengele pa mulu. Ilipusho lilelosha pafyo cabindwa mu Malembro ukulapila nge nshila ya kufuuta amasambi. Ici cafuma mu cikomo icitala “ilete mu kuyebelela cila bushiku ilyo tauaitwa ku bupingushi....”

Ta cilesoswa ukuti amepusho ne fyakucita mu cipande nafifika mu mbali shonse umo amalembو yalelandapo. Ilipusho limo Kangalila afwile aba uwaibukila ly a kuti "Bushe ukulanshanya pa mepusho napa bupibilubulo, kuti kwafika pi? Apa, icikankala kwishiba ukuti ukupitilisha ukulanshanya ukufika na kwilyashi ilishikumine ku malembo, kuti kwacefya amaka ya bupilibulo bwa malembo. Abaibimbile mu masambililo bafwile ukutekanya pakupita mu masambililo aya. Bonse bafwile ukwendela pamo mu masambililo. Kangalila afwile ukushininkisha ukuti takuli ukupita mu fiputulwa fya masambililo lubilo lubilo ukwabula kwishiba ifilefwaikwa. Amabumba ayabutuka mu masambililo tayanonkelamo ifingi.

Ishiwi ly a kulekelesha lyakuti: Kangalila afwile ashininkisha ukuti umuntu onse mwibumba akwatamo ulubali elyo anonkelamo mu masambililo. Ubwafya bwakuti bambi balafilwa ukuba abakakulwa ukuibimba mu masambililo. Ubu ubwafya teti bupwe ukupitila mu kwipusha amepusho nga aya 'Bushe ifi fileplibula shani kuli iwe?' Amepusho ya musango uyu yalacefya amano ya muntu ukuba uwakakulwa ukulanda ifyo aletontonkanya ukwabula ukutitikishiwa. Eico kuti caba icakosa ukukwata amasambililo umo bonse bali abakakulwa ukuibimba mu kulanshanya pakuti ukumfwikisha kuye pantansi.

Icipande ca bubili muli ici citabo cilelolekesha pa kukwata umute wa kupepa cila nshita uwaba ukankala ku bumi bwa mupashi. Pa kutampa kwa ciputulwa mu cipande ici, nacilangwa bwino ukuti 'ukwenda mu nshila' kufwile kwaba mu mbali shibili isha buyo bwa milimo tulecita. Abaibimbile mu masambililo bali no kuceceta amalembo yaambwilwe ayalelondolola imibeele ya mbali ishi shibili. Uyu umutwe we lyashi, ukalondololwa bwino mu masambililo yatantikwa.

Ukulingana no mutwe wa cipande ici, ubukankala bwa mapepo na bulondololwa bwino bwino. Umusango walondololwa naupalana ne misango ilondolwele mu fiputulwa tubeleengele pa mulu. Amepusho ne fyakucita fitantikwe pakuti kube ukumfwa ubupilibulo bwa malembo. Mukuya kwa masambililo mu cipande ici, kangalila ali no kwafwa ukupwisha intambi sha mipepele elyo na fimb. Ifi fintu fyalicilikila ifya mukati ka muntu. Ici e cilenga abengi ukusuula ubukankala bwe pepo. Ipepo e cakulya ca mupashi ngafilya ifyakulya fyaba e mufundo wa mubili.

Ukucila pali fyonse, icipande cilekomaila ukuti abaibimbile mu masambililo bafwile bakwata icilaka cakulanda no kupalamina na Lesa. Fimo fimo ifilondolwele, fintu tufwile twaba pa kupepa elyo nefyo tufwile twaipekanya pa kusosa amapepo cibe tuli fweka nangula mwibumba. Kanshi, panuma ya kulanda pa cikoseleshi tukwata mu mapepo ya cintubwingi, abaibimbile mu masambililo baipushiwa ukutampa icidente ca mapepo.

Tulesubila ukuti amasambililo ya mucipande ca butatu " ubumi ne mfwa' yali no kukosha ukuipelesha kwa bantu ukwenda munshila ya kubomba elyo no kwishiba ubupilibulo bwine bwine ubwa milimo balecita. Ukubombela Lesa kufwile kwacitwa mu kwishiba ubupilibulo bwine bwine ubwa bumi bwesu panuma ya mfwa elyo no kulunduluka kwa mipashi shesu mu calo ca mupashi. Mu masambililo yene yene, teya kumubili, abantu bafwile baishiba ubupilibulo bwa milimo balecita. Uyu e musango abaibimbilemo benganonkelamo mu masambililo.

Cila ciputulwa ica cipande ciletampa na mashiwi ayambwilwe ukufuma mu Malembo ya Bahá'í elyo ne fyakucita nafikonkapo. Amashiwi ayambwilwe mwalasanga yantu yakosako ukucila mu fipande fibili ifyo tulumbwile. Lelo tacilesoswa ukuti ibumba lifwile ukuposa inshita pa mashiwi ayakosa. Kangalila afwile ashininkisha fye ukuti bonse nabeshiba ifilelandwapo mu ciputulwa.

Pa mulandu wakuti ili ilyashi mu cipande ici lintu lyaibela, ifyakucita ifingi tafikwete ifilangililo. Ilingi line ifyakucita filelandwapo fye ukwabula ifilangililo. Cifwile caba icaibukilwa ukuti amepusho ayapelwe mu fyakucita ifingi teti yasukwe mu kulungatika. Icikankala cakuti bonse beshibe ifilelandwapo ukucila no kwishiba amasuko ya mepusho yapelwe.

Ifiputulwa ifingi ifyakwambilapo fileolekesha pa kwampana kwaba pakati ka mupashi no mibili. Uku ukwampana e kupanga umuntu pano pe samba lya calo. Ilyashi ilikalamba lyakuti umupashi te waku mibili iyo. Ukwampana kwa mibili no mupashi kuti kwapalanishiwa ku lubuto ulumoneka mu cilola. Icilola nangula citobeke nelyo cafimbwa no lukunzu, ulubuto teti lupilibuke ukuba fimbi. Imfwa ipilibula fye ifyo ifintu fyaba. E mukuti ilyo ukwampana pakati ka mibili no mupashi kwapwa, umupashi ulalundulukila kuli Kabumba.

Mu kukonkanyapo, icipande na cipilibukila kulipusho lya mulandu twabeela pano calo - ukwishiba Lesa elyo no kuba ku cinsö Cakwe. Umalandu uyu ulekumya pa mbali shibili: Icakubalilapo lipusho lya mulandu twabela pano calo elyo ica bubili, bulendo bwa mupashi panuma ya mfwa. Umupashi cishibilo Cakwa Lesa elyo kabilu ulabeesha imibeele na mashina yakwa Lesa. Lelo, amaka ya kulanga imibeele na mashina Yakwa Lesa yaba mukati ka muntu. Nomba kuti yalangwa mu muntu ukupitila muli Ba Kasesema. Aba ba Kasesema, Abashishiwa, balesa munshita pakati ka bantunse mukulangilila abantu. Ukupitila mu masambililo ya ku mupashi batupela, fyonse ifyalala mukati kesu kuti fyabuka no kusokoloka.

Elyo pa bulendo bwa mupashi, pali ifintu ifitantikwe ifyo abaibimbile mu masambililo bali no kutontonkanyapo: ukuti balya aba busumino ba kamona insansa shine shine, elyo kabilu tapali uwaishiba inshita ya impela yakwe. Eico tufwile ukubeleshanya uluse elyo tatufwile no kuitukumuna pa banensu. Kibili, tufwile twishibe ukuti umupashi ukakonkanyapo ukulunduluka kuli Lesa panuma ya mfwa elyo ne fyonse ifisabo fyaku mupashi twalundululwa pa calo, fikatwafwa mu bulendo bwa mupashi. Fimbi fyakuti, tukeshibana na batemwikwa besu mu calo ca mupashi elyo kabilu tukalaibukisha ubumi bwesu pe sonde no kwangala ne nsansa mu bwananyina ne mipashi iya sanguluka.

Mu kusondwelela icipande, kuli amalembo yakwa Bahá'u'lláh ayaletulaya ubusuma bukaba mu calo cili no kwisa elyo no kutukonkomasha ukuti ukwaluka kwa fintu muno calo takufwile ukuleta ubulanda. Eico, abaibimbile mu masambililo baipushiwa ukutontonkanya pa bupilibulo bwa masambililo aya pa bumi bwabo.

Ukumfwikisha Amalembo Ya Bahá'í

UBUYO:

Ukukosha umute wakubelenga Amalembo mu fitabo fya Mushilo
cila bushiku elyo no kutontonkanya pa bupilibulo bwa malembo.

ICIPUTULWA CA BUMO

Ici icipande ciminine pa kumyafwa ukuti mukwate elyo mukoshe umute wa kubelenga Amalembo ya Mushilo cila bushiku elyo no kutontonkanya pa bupilibulo bwayako. Icipande ici citampile na amepusho ayaanguka. Amalembo yambwilwe yalamipela ubwasuko bwalipusho mupeelwe. Nangula amepusho yalemoneka ayaanguka, yakulamyafwa ukutontonkanya pa bupilibulo bwa malembo mubelengele elyo no kusungila.

“Ubusuma bwa calo kuti bwafilikishiwa ukupitila mu micitile isuma kibili iyasanguluka, ukupitila na muficitwa ifisuma ifingatashiwa.”¹

1. Bushe ubusuma bwa calo kuti bwafilikishiwa shani? _____

“Cenjeleni, Yangu mwebantu ba Bahá, epali mwaenda munshila sha abo amashiwi yabo yapusana ne micitile yabo.”²

2. Ni munshila ya bani ta tufwile ukwenda? _____

“Yangu we Mwana Wa bubumbo! Illete mu kuyebelela cila bushiku ilyo taulaitwa ku bupingushi...”³

3. Bushe finshi tufwile twacita ilyo ta tulaitwa ku bupingushi? _____

“Landa: Yangu munyinane! Leka imicitile ukucila amashiwi ibe ififwalo fyobe.”⁴

4. Bushe imfwalo sha cishinka shifwile ukuba cinshi? _____

“Amashiwi ya mushilo ne micitile iya sanguluka no kuwama efikanina ku bukata bwa mu mulu.”⁵

5. Bushe amashiwi ya mushilo ne micitile ya sanguluka fikanina kwisa? _____

ICIPUTULWA CA BUBILI

Panshi apa pali ifyakucita ifikumine ku malembo ayakwambula ayo mwabelenga pa mulu. Ifi ifyakucita fipekanishiwe ukumyafwa ukotontonkanya sana pa bukankala bwa malembo mu mabumba elyo tafifwile ukucitwa mu lubilo. Nomba ici ta cileplibula ukuti ukulanshyanya mu mabumba kufwile ukupitilila. Ifyakucita nga fyakosa, kanganila kuti ayafwa ibumba ukupita mu mepusho bwino bwino.

1. Icintu nga ‘nacitashiwa’ ninshi nacilinga amalumbo. Pa fikonkelepo nifisa ifyatashiwa?

- Ukuba umubonfi umusuma.
- Ukucindika bambi.
- Ukutemwa ukusambilila.
- Ukuba uwa bufi.
- Ukuba umunang’ani.
- Ukutumika bambi.

2. Bushe amashiwi yakuti ‘ilyo taulaitwa ku bupingushi’ yaleplibula cinshi? _____

3. Pafikonkelepo nifisa ifya cishinka?

- Abantu abasuma banono sana pano calo icakuti imicitile yabo yafye.
- Icintu pakuba icishinka, kano cilesuminishiwa ne mitontonkanishishe ya bambi.
- Icintu pakuba icishinka kano cilesuminishiwa na mafunde Yakwa Lesa.

4. Misango nshi ya sanguluka no kuwama pa fikonkelepo?

- Ukusunga no kufunda abana.
- Ukwiba
- Ukupepelako bambi pakuti baye pantanshi
- Ukubepa ubufi ubunono pakuti ufume mu bwafya
- Ukwafwa bambi ukwabula ukucetekela icilambu

5. Bushe misango nshi ikonkelepo amashiwi ya muntu yapusene ne micitile?
- ___ Umuntu alekomaila ukuti tufwile twaikatana, lelo imicitile yakwe ileleta icinfulunganya.
- ___ Umuntu alelumbanya ubusuma bwaaba mukuba uwawililika lelo alecita bulalelale kunse ya cupo cakwe.
- ___ Umuntu alanwa ubwalwa munshita, lelo mu busumino bwakwe calibindwa ukunwa ubwalwa.
- ___ Umuntu aletungilila no kulanda pa mulinganya wa banakashi na baume, noma apela bashi tata amalipilo aya pa mulu ukucila bana mayo lelo imilimo babomba imo ine.
6. Bushe calisuminishiwa Bahá'í ukulapila amasambi ku muntu umbi? _____
7. Bushe finshi engacita ukucila ukulapila? _____

8. Bushe amashiwi “ku bukata bwa mu mulu” yaleplibula cinshi? _____

9. Bushe imicitile iyibi, finshi icita mu calo? _____

10. Imicitile yabipa icita cinshi kuli balya abaicita? _____

ICIPUTULWA CA BUTATU

Nomba belengeni no kutontonkaya pa mashiwi ya kwambula ayafumine mu Malembo. Elo esheni ukuyasungila.

“Bucishinka e mufula wa mibele isuma yonse iya buntunse.”⁶

1. Bushe umufula wa mibele yonse isuma iya buntunse cinshi? _____

- “Ukwabula bu cishinka, ubuyantansi na ukutunguluka mu fyalo fyonse ifwakwa Lesa, teti kucitike ku mupashi wa muntu onse.”⁷**

2. Bushe ifishingacitika ukwabula bucishinka finshi? _____

“Wamyeni indimi shenu, Yangu mwebantu, na bucishinka, elyo fwikeni imipashi yenu ifikobeko fya bufumacumi.”⁸

3. Ni finshi twinga wamishako indimi shesu? _____

4. Finshi tufwile twafwiika imipashi yesu? _____

“Leka ilinso lyobe libe ilyasanguluka, ukuboko kobe ukwacetekelwa, ululimi lobe ne cishinka, elyo no mutima obe uwasanikilwa”⁹

5. Bushe ilinso lyesu lifwile ukuba shani? _____ Ukuboko kwesu? _____
Ululimi lwesu? _____ Umutima wesu? _____

“Abo bonse abaiakala mwi Tempele Lyakwa Lesa, elyo abaiminina pa cipuna ca bukata bwa muyayaya, nangula bengafwa ne nsala, kuti bakana ukufungulula ukuboko kwabo no kusenda icipe ca mwina mupalamano ukwabula insambu, nangula engaba imbifi nelyo uwafye.”¹⁰

6. Finshi tufwile twakana ukucita nangula twingafwa ne nsala? _____

ICIPUTULWA CA BUNE

Ngefyo mwacimona mu ciputulwa ca bubili, amepusho yamo mu cipande ici yalefwaya amasuko
aya shininkishiwa. Ngacakuti kuli ukutwishiwa, ba kangalila kuti ba myafwako pakuti mwikatane mu
matontonkanyo. Mu mepusho yambi mwalasanga ukuti ukulanshanya e kwingawamishapo. Eico
ubwasuko teti bube bummo iyo. Mu fikonkelepo, ifyakucita mwalasanga pa cipendwa ca butatu cili mu
musango uwaibela elyo ifyakucita ifili pa mpandwa ya mutanda fili mu butantiko bwa cibili.

1. Bu cishinka e mufula wa mibele isuma yonse iya bantunse. Tantikeni ificitwa ifisuma fisano: _____

2. Bushe kuti wakwata ificitwa ifisuma ukwabula bu cishinka? _____
3. Pa fikonkelepo nifisa ifya cishinka?
- ___ Umuntu kuti aba uwa mulinganya nangula alabepa ubufi.
 - ___ Umuntu uwiba alikwata ukuboko kwa cishinka.
 - ___ Ukuboko kwa cishinka teti kubule icipe ca bene.
 - ___ Ukutamba ifikope fye shiku, ta fyayana na mafunde yakwa Bahá'u'lláh ayafunda pa Kusanguluka kwa meno.
 - ___ Bucishinka bupilibula ukukana bepa ubufi.
 - ___ Ubufuma cumi fyakufwala fya mupashi.
 - ___ Umuntu ushakwata icishinka kuti alunduluka ku mupashi.
 - ___ Cisuma ukubepa ubufi munshita shimo.
 - ___ Ukwiba kwalisuminishiwa kuli Lesa nga cakuti uli ne nsala.
 - ___ Ukusenda icipe ukwabula ukwipusha ku mwine pantu uletontonkanya ati walabwesha, tekwiba.
 - ___ Ilyo twacita ifintu ne cishinka, elyo no mulinganya ne cicetekelo, imitima yesu kuti ya sanikilwa.
 - ___ Teti ube shimakwebo ukwabula ukubepa nangula panono.
4. Bushe kuti waibepa we mwine? _____
5. Bushe finshi tulufya ilyo twasosa ifya bufi? _____

6. Bushe icalo kuti caba ca musango shani ngacakuti bonse tuli aba cishinka kabilii abafumacumi?

ICIPUTULWA CA BUSANO

Belengeni amashiwi yakwambula ayakonkelepo elyo mweshe na ukusungila. Mu kusungila amashiwi yakwambula, mulaba ukunonkelamo eico mufwile ukubikako amano pa kucita ico. Te bonse abo caba icaanguka ukusungila amalembo. Lelo, ukubikishako amano kulalenga ifilembelwe fikalilile mu mitima namu mano elyo na ukusosa amalembo ayalelungatana.

“Ululimi lwa mutembo lubwe ulukula imitima ya bantu. Mukate wa mupashi, lufwika amashiwi no bupilibulo, ni kamfukumfuku wa lubuto lwa mano no kumfwikisha.”¹¹

1. Bushe ululimi lwa mutembo kuti lwa londololwa mu musango nshi? _____

2. Finshi ululimi lwa mutembo lucita cinshi ku mashiwi? _____

“Yangu we mutemwikwa wakwa Shikulu! Mu Nkulo yashila ino, ukukansana ne nkondo ta fyasuminishiwa. Kacita wa ifimfulunganya aifumya umwine kubupalo bwakwa Lesa.”¹²

3. Ukulingana na mashiwi ya kwambula ayali pa mulu, finshi fishasuminishiwa muli ino Nkulo?

4. Bushe kacita wa fimfulungaya, finshi aipusulako? _____

“Tapali nangula cimo, muli buno bushiku, icingaleta ubonaushi ubukalamba ku Busumino bwakwa Lesa ukucila ifikansa, ulupato, ntulubundi, elyo ne misuula kubatemwikwa Bakwa Lesa.”¹³

5. Finshi fingaleta ubonaushi ubukalamba mu Busumino bwakwa Lesa? _____

“Wilakabila fye ukulanga bu cibusa mu mashiwi yeka, Leka umutima obe ubilime ne citemwiko ca cikuuku kuli bonse abapita ku cinso cobe.”¹⁴

6. Ni bucibusu bwa musango shani ta tufwile ukukabila? _____

7. Finshi fifwile ukubilima mu mitima yesu? _____

“Itontonkanyo lya nkondo nga lyaisa, likanye ne tontonkanyo lyakoselako ilya cibote. Itontonkanyo lya lupato litobe ne tontonkanyo lyakoselako ilya citemwiko.”¹⁵

8. Finshi twingabomfyu ukukanya itontonkanyo lya nkondo? _____

9. Itontonkanyo lya lupato kuti twalyonaula shani? _____
-

ICIPUTULWA CA MUTANDA

Ibukisheni amashiwi ayambwilwe ayali pa mulu, elyo mucite ifikonkelepo:

1. “Ulubwe ulukula” e shiwi limbi ilya magneti. Ni mu musango nshi ululimi lwa mutembo lwaba ngo lubwe ulukula? _____
2. Pafikonkelepo mashiwi nshi ayafuma ku lulimi lwa mutembo?
 - “Wimpafya!”
 - “Bushe ico tauleumfwila ifi cinshi?”
 - “Bushe kuti walolela, napapata?”
 - “Aba baana imisango ububi!”
 - “Natotela, waliba ne cikuuku.”
 - “Nshikwete inshita naiwe, ninkwata ifyo ndecita.”
3. Pa malembo yakonkelepo nimwisa umuli icimfulunganya no kupusana?
 - Abantu babili bakwete amatontonkanyo ayapusana ilyo balelanshanya.
 - Abantu babili nabafulwa elyo balekansana pa kulanshanya.
 - Abantu babili baleka ukuya ku kulongana kwa mapepo ukwa cila mulungu pantu tabalanshyanya.
 - Abantu balebombela pamo mu milimo lelo balesontana iminwe.
4. Pafikonkelepo mashiwi nshi ayalelanga ukukanaumfwana?
 - Ba cibusa babili bakumana munshila, lelo tabaiposeshe.
 - Ilyo nkashi afika pa kulongana kwa mapepo, elyo bonse bamupokelela ne nsansa.
 - Abantu babili balaipeleshanya umucinshi, lelo baleshimunuka ukubombela pamo.
5. Saleni amashiwi aya cishinka:
 - Ufwile ukulanda ifyo uletontonkanya pali bambi; ukwabula ukupita mu mbali nangula ca bakalifya imitima.

- ___ Cisuma ukubepa ubufi pakuti ucingilile ukukansana.
- ___ Kuti twacinfya inkondo ne citemwiko elyo ne cikuuku.
- ___ Amashiwi yalikwata amaka nga yasoswa ne citemwiko.
- ___ Cilifye bwino ukulwa no muntu nga cakuti e utampile.
- ___ Umuntu alikwata insambu shakusasuka nga nalwala nangu ali no bulanda.
- ___ Te cisuma ukuseka bambi ilyo bacita icilubo.
- ___ Ilyo ukukana umfwana kwaba pakati kafibusi fibili cila umo afwile aesha namaka sana pakuti bengabwelela pamo.

- ___ Ngacakuti ifibusi fibili ta fyumfwana, cila muntu afwile ukulolela mpaka umunankwe atampilapo ukumusosha pakuti babweshanye.

ICIPUTULWA CA CINE LUBALI

Belengeni amashiwi ayambwilwe elyo muyasungile.

“...Ulwambo lulafimba pa lubuto lwa mutima, elyo lulashimya ubuumi bwa mupashi.”¹⁶

“Wilanda pa masambi ya bambi, pantu naiwe uli mubembu.”¹⁷

“Wilanda ifibi, pakuti wifyumfwa fyasoswa kuli iwe, kabilii wikusha ifilubo fya bambi pakuti ifilubo fyobe fimeoneka ifikalamba...”¹⁸

“Yangu we Mwana Wabubumbo! Kuti walaba shani ifilubo fyobe elyo waobelwa ifilubo fyabambi?”¹⁹

1. Bushe finshi ulwambo lucita ku muntu uwamba? _____

2. Finshi tufwile ukutontonkanya ilyo taulalanda ulubembu lwa bambi? _____

3. Finshi ficitika ilyo twakusha ifilubo fya bambi? _____

4. Bushe finshi tufwile twaibukisha ilyo twaobelwa mukutontokanya ifilubo fya bambi?

ICIPUTULWA CA CINE KONSE KONSE

Tontonkanyeni pa mashiwi ayambwilwe ayali pamulu elyo mucite ifikonkelepo:

1. Finshi ficitika ku kulunduluka kwa mupashi wa muntu uubika amano pa filubo fya banankwe? _____

2. Bushe finshi ulwambo luleta mu bwikashi bwa bantu? _____

3. Bushe finshi wingacita ilyo umunobe atampa ukulanda pa filubo fya muntu uushilipo? _____

4. Pinguleni ngacakuti amashiwi ayakonkelepo ya cishinka?

- ___ Ngatwalanda pa filubo fya muntu ifya ciine, ninshi te lwambo.
- ___ Ngatwalanda pa misango isuma ne yabipa iya muntu pa nshita imo ine, ninshi te lwambo.
- ___ Ulwambo nalusabankana sana mu bwikashi bwesu, eico tufwile twaba abasalapuka mu kubucimfyia.
- ___ Umunobe nga alaya ukuti takashimike ilyashi kuli bambi, ninshi cilifye bwino ukucita ulwambo.
- ___ Ulwambo e cilwani cimo icikalamba icabwitatano.
- ___ Nga twakwata akamusango ka kulanda pali bambi cila nshita, kuti twaba abalwambo.
- ___ Ilyo Icisaka ca Cikaya ku Mupashi (LSA) cilelanshyanya pa mibeele ya bantu aba kubomba imilimo, ifi kuti fyaitwa ulwambo.
- ___ Ilyo twatunkwa ukucita ulwambo, tufwile twaibukisha ifilubo fyesu.
- ___ Ilyo twaishiba ukuti umuntu alecita fimo ifingonalula Ubusumino, tufwile ukulanshanya na bekala mushi.
- ___ Ilyo twaishiba ukuti umuntu alecita fimo ifili no bonaushi ku Busumino, tufwile twacinkula Icisaka ca Cikaya ku mupashi (LSA).
- ___ Te cilubo ku baupana ukulanda pa filubo fya bantu bambi pantu tapafwile ukuba inkama pakati kabu.

ICIPUTULWA CA PABULA

Ifilefwaikwa ukucita mu cipande ici, ngefyo cisoselwe pa kubala, kwafwa abaibimbile mu masambililo ukuba no mute wa kubelenga Amalembo ya Mushilo cila bushiku elyo na ukutontonkanya pa bupilibulo bwa Malembo. Ukubelenga ifikomo Fyakwa Lesa cila lucelo elyo ne cungulo lifunde Lyakwa Bahá'u'lláh ilifwaikwa mu kulunduluka kwa mipashi yesu. Amashiwi ayambwilwe ayali pansi yaletwibukisha pa mapalo tupokelela pakufkilisha ica konkemeshiwa. Mwakoseleshiwa ukusungila aya amalembo:

“Itumpikeni mwebene muli bemba wa mashiwi Yandi, pakuti, inkama shabamo shonse shipikululwe elyo no lubwe lwa mano ulwaikala apashika lumoneke.”²⁰

Panuma ya kupwa ici cipande, kuti mwatermwa ukufwaya icitabo ca Malembo Yakwa Bahá'u'lláh elyo na ukulabengamo cila bushiku. Icitabo ca "Amashiwi Ayafiswa" libuuku ilisuma ilyo mwingabalilapo.

IFYAKULOSHAKO

1. Bahá'u'lláh, fyaambwilwe na Shoghi Effendi, Ukwisa kwa Bulungi bwa Mushilo. (The Advent of Divine Justice) (Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 2006, 2018 printing), par. 39, pp. 36–37.
2. Ukusota mu Malembo Yakwa Bahá'u'lláh (Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh) (Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 1983, 2017 printing), CXXXIX, par. 8, p. 345.
3. Bahá'u'lláh, Amashiwi Ayafiswa (The Hidden Words) (Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 2003, 2012 printing), Arabic no. 31, p. 11.
4. Ibid., Persian no. 5, p. 24.
5. Ibid., Persian no. 69, p. 46.
6. 'Abdu'l-Bahá, ya ambwilwe an Shoghi Effendi, Ukwisa kwa Bulungi bwa Mushilo. (The Advent of Divine Justice) par. 40, p. 39.
7. Ibid.
8. Ukusota mu Malembo yakwa Bahá'u'lláh (Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh) CXXXVI, par. 6, p. 336.
9. Ifipapatu Fyakwa Bahá'u'lláh fyasokolelwé panuma ya Kitáb-i-Aqdas (Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 1988, 2005 printing), no. 9.5, p. 138.
10. Ukusota mu malembo yakwa Bahá'u'lláh (Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh), CXXXVII, par. 3, p. 338.
11. Ibid., CXXXII, par. 5, p. 327.
12. Ifya Cishale Fyakwa 'Abdu'l-Bahá (Will and Testament of 'Abdu'l-Bahá) (Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 1944, 2013 printing), p. 26.
13. Ukusota mu Malembo Yakwa Bahá'u'lláh (Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh), V, par. 5, p. 8.
14. Ukufuma mwilyashi lyapelwe: 16 and 17 October 1911, fyasabankanishiwe mwi *Ilyashi lyaku Paris*: Ilyashi lyapelwe na 'Abdu'l-Bahá mu 1911 (Wilmette: Bahá'í Publishing, 2006, 2016 printing), no. 1.7, p. 6.
15. Ukufuma mwilyashi lyapelwe na 'Abdu'l-Bahá on 21 October 1911, ibid., no. 6.7, p. 22.
16. Ukusota mu Malembo Yakwa Bahá'u'lláh (Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh), CXXV, par. 3, p. 300.

17. Amashiwi Ayafisamika (The Hidden Words, Arabic no. 27, p. 10.
18. Ibid., Persian no. 44, p. 37.
19. Ibid., Arabic no. 26, p. 10.
20. Ukusota mu malembo yakwa Bahá'u'lláh Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh, LXX, par. 2, p. 154.

Ipepo

UBUYO

Ukutontonkanya pa bukankala bwe pepo elyo no kukwata
umute wakupepa cilanshita

ICIPUTULWA CA BUMO

Amasambililo yaba Ruhi institute yapangilwa ukwafwa abantu ukwenda munshila ya milimo. Inshila ya milimo iyi yakwata mbali shibili – ukukula ku mupashi na mumano elyo no kwafwa ukulundulula imikalile. Ishi imbali shibili shalisuntinkana kabilo teti tushilekanye. Mu cipande cimo Bahá'u'lláh atukonkomesha ukuti:

“Wilaobelwa mu masakamiko yobe, leka amatontonkanyo yobe yabe pa fyakupindulula ishuko lya muntunse elyo no kushisha imitima ne mipashi ya bantu.”¹

Mu cipande cimbi, Alibebele bwino ukuti:

“...Umulandu umuntu uwa bubumbo, kabilo uwafye, aingile mu bwikashi bwa muntunse, ni pakuti aibimbe mu kupanga icalo icawaminako elyo no kwikala bonse mu kumfwana no kwikatana.”²

Mu kulosha kufya mu mitima yesu, Asosele ukuti:

“Imitima iyasanguluka yaba nge cilola, wamyeni no kucipukuta ne citemwiko elyo mu fipatule kuli fyonse kanofye kuli Lesa, pakuti akasuba akaciine kasanike elyo no lucelo lwa muyayaya lumoneke.”³

Elyo Abdu'l-Bahá Atweba ati:

“Imitima yenu ifwile yaba iyasanguluka elyo amapange yenu yaba aya bufumacumi pakuti mupoke ubupe kuli Lesa.”⁴

1. Bushe nipesa tufwile ukutonta amatontonkanyo na masakamiko? _____

2. Mulandu nshi twafumina mukuba abafye no kwingila mu bwikashi bwa muntunse?

3. Finshi twingawamishako ifilola fya mitima yesu?
4. Bushe mibele nshi icebula amapalo?
5. Bushe pa fikonkelepo pali ifya cishinka?
____ Pakubala ufwile waisunga we mwine elyo winga sunga bambi.
____ Lyonse nga uleyafwa bambi, kuti cakulenga ukufilwa ukukwanisha amapange yobe.

- ___ Cibusa obe sana ni we mwine.
- ___ Icikankala kwishiba ifintu ifingakupela insansa.
- ___ Konka ifiloto fyobe pantu fikakutwala ku nsansa.
- ___ Imicitile yobe nga tailekalifya umuntu nangula umo, kuti wacita ifili fyonse.
- ___ Cilifye bwino imikalile yobe nga yabukaitemwe, cikulu fye ulacita ifisuma limo.

ICIPUTULWA CA BUBILI

Ubusumino bwaba pakati ka mbali shibili isha ubuyo bwa muntu bwakuti umuntu apangilwe uwacindamikwa. Bahá'u'lláh Atila:

“Yangu We Mwana wa Mupashi! nakupangile umukankala, nomba cinshi waibwesesa ku bupina? Nakupangile uwacindama, nomba cinshi waibwesesa pansi? Ukufuma ku kupwililika kwa mano Yandi nalengele ukuti ubeko, cinshi ulefwaila ulubuto kuli bambi ukucila Ine? Ukufuma kwiloba lyakutemwa Nali kubumbile, nomba cinshi waposela amano kuli umbi? Alwila amenso yobe kuli Ine, pakuti usange ukuti Naiminina mukati kobe, nge mpalume, na maka elyo nga Shicaibumba.”⁵

Isusheni umushele. Ifi fyalwamyafwilisha ukutontonkanya pa malembo yali pa mulu:

“Yangu We Mwana wa _____! nakupangile _____, nomba cinshi _____ ku bupina? Nakupangile _____, nomba cinshi _____ pansi? Ukufuma ku _____ kwa mano Yandi _____ ukuti ubeko, cinshi _____ ulubuto kuli bambi _____ Ine? Ukufuma _____ lyakutemwa Nali _____, nomba cinshi _____ amano kuli umbi? Alwila _____ yobe kuli Ine, pakuti usange ukuti Naiminina mukati kobe, nge _____, na maka elyo nga _____.”

Nga tulefwaya ukulolekesha pa bukankala bwa mupashi wesu, tufwile twapilubukila ku Ntulo ya bumi bwesu elyo no kufwaya ukusanikilwa ukufuma kuli Ena. Inshila imo iyingatulenga ukufikilisha ici lipepo. Shoghi Effendi, Kalinda wa Busumino, atweba ukuti “icifwaikwa kulunduluka kwa muntu no bwikashi bwa muntunse, ukupitila mu kukwata imibele isuma na maka ya kumupashi. Pakubala tufwile twaliisha umupashi wa muntu. Ici icakulya ca kumupashi cifuma mwipepo.

ICIPUTULWA CA BUTATU

Lesa E waishiba-Fyonse, E Wamano-Yonse. Ewatupangile elyo Alishiba ifili mu mitima yesu nefya kutuwamina. Takabila amapepo yesu. Nomba cinshi tupepela?

‘Abdu’l-Bahá Atila:

“Mwi pepo lyasansukisha, bonse tupepa pa mulandu wa citemwiko twakwatila Lesa, te mulandu wa kutina Ena nangu ukutina umulilo, nangula ukusubila ubupe elyo no kuya ku muulu. Ilyo umuntu atemwana no muntu munankwe, teti ekale ukwabula ukulumbula ishina lya mutemwikwa. Kanshi ilyo umuntu aishiba ukutemwa Lesa kuti cashupa

ukucilapo ukwikala ukwabula ukulumbula ishina lyakwa Lesa... Umuntu uwatungululwa no mupashi Wakwa Lesa tasanga insansa muli fyonse kanofye ukushikakula Lesa.”⁶

Elyo, mukwasuka ilipusho limo, Atila:

“Cibusa nga alitemwa umunankwe, bushe tekuti asose? Nangula engeshiba ukuti cibusa wakwe alishiba icitemwiko amukwatila bushe tekuti afwaye ukumweba?... Cishinka Lesa alishiba ifikabila imitima yesu, nomba icikoseleshi ca kupepa caba cifyalilwa, icifuma ku citemwiko twakwatila Lesa.”⁷

1. Isusheni amalembo umushele:

- a. Mwi pepo_____, bonse_____pa mulandu wa citemwiko twakwatila Lesa, te mulandu wa kutina Ena nangu ukutina_____, nangula ukusubila_____elyo no kuya ku_____.
- b. Ilyo umuntu_____no muntu munankwe, _____ekale ukwabula ukulumbula_____lya_____. Kanshi ilyo umuntu aishiba ukutemwa Lesa kuti_____ukucilapo ukwikala ukwabula_____ishina lyakwa_____.
- c. Umuntu uwatungululwa no mupashi Wakwa Lesa tasanga_____muli fyonse kanofye_____Lesa.

2. Cinshi tupepela? _____

3. Bushe “ukushikakula Lesa” kulepilibula shani? _____

4. Umuntu uwatemwa umunankwe, cinshi atemwa ukucita? _____

5. Bushe icikoseleshi ca kupepa cifuma kwi? _____

ICIPUTULWA CA BUNE

Mwipepo limo ilyo Bahá'u'lláh Asokolwele, tubelenga ukuti:

“Namipapata....ukuti mupange ipepo lyandi ukuba umulilo wakooca icifimbo ico icashinkila ukuti imone ubusuma Bwenu, elyo nkonke no lubuto ulukantungulula muli bemba wa ceni Cenu”⁸

Mwipepo limo line twipusha Lesa ukuti:

“Pangeni ipepo lyandi, Yangu mwe Lesa Wandi, libe kamfukwemfukwe wa menshi ayomi umo ningekala cikulu fye bu mulopwe bwenu buletwalilila, elyo nkalelumbula ne shina Lyenu mu calo ca fyalo Fyenu fyonse.”⁹

1. Musango nshi ipepo lyaba ngo mulilo? Finshi lyoca? _____

2. Lumbuleniko ififimbo fimo fimo ifitwisalila kuli Lesa? _____

3. Bushe ipepo kuti lyaba lubuto? Kuti lyatutungulula kwisa? _____

4. Bushe ipepo kuti lyaba nga kamfukwemfukwe wa menshi? Finish licita ku mupashi wesu? _____

ICIPUTULWA CA BUSANO

Belengeni no kutontonkanya pa mashiwi Yakwa Abdu'l-Bahá:

“Tapali icalowa mu calo ca bwikaliluka ipepo. Umuntu afwile aba uwaikalila mwipepo. Umubele wacindamisha wakufukatila ipepo no kulomba. Ukupepa kulanda na Lesa. Ukunonka nangula ubulowe ubwapulamo kulanda na Lesa. Kuleta ukulunduluka ku mupashi, kuleta amano no kupalama ku bukata bwaku mulu, kupalamika amapalo ya bufumu bwaku mulu elyo na mano ayasansukisha.”¹⁰

1. Cinshi calowesha mu calo ca bwikaliluka? _____

2. Bushe ukuba ‘uwaikalila mwi pepo’ emukuti shani? _____

3. Lumbuleniko imibele shimo isho ipepo lileta: _____

4. Pitulukeni mu mashiwi ayambwilwe ayo mubelengele mu fiputulwa fya kunuma elyo mulembe amalembo ya sano pafyo ipepo lyaba.
- Ipepo _____
 - Ipepo _____

ICIPUTULWA CA MUTANDA

Belengeni no kutontonkanya pa malembo Yakwa Bahá'u'lláh aya:

"Shikakula, Yangu we mubonfi wandi, ifikomo Fyakwa Lesa ifyapokelelwa naiwe, ngafilya bashikakula abamupalamina, pakuti ubulowe bwa lwimbo lobe lubushe umupashi obe, no kucebusha imitima ya bantu. Uyo onse uletomona, ilyo ali eka mu muputule, ifikomo ifyasokololwa na Lesa, ba malaika abasabankana abakwa Lesa mumulu bakasabankanya icena canunkila ica mashiwi yasosele wene, elyo cikalenga umutima wa mulungami onse ukutunta. Nangula, pakubala, teti eshibe iffumamo, imibeele ya bupe bwa luse Lwakwa Lesa bukafilikishiwa pa mupashi wakwe. Eico, inkama sha Busokololo Bwakwa Lesa bwalisobelwe ku bu Fwayo Bwakwe Umwine intulo ya maka na mano."¹²

1. Bushe "ukushikakula" kuleplibula cinshi? _____

2. Bushe kuti twashikakula shani ifikomo fyakwa Lesa? _____

3. Bushe ishiwi 'ukutomona' lileplibula cinshi? _____

-
4. Bushe ‘ukusabankanya’ kulepibilubula finshi? _____

5. Maka nshi ubulowe bwa lwimbo lwakwata pa mipashi shesu? _____

6. Maka nshi ubulowe bwa lwimbo lwakwata pa mitima ya bambi? _____

ICIPUTULWA CA CINE LUBALI

Kuti mwatemwa ukusungila amalembo yibili yakonkelepo ayafumine mwipeco Bahá'u'lláh Asokolwele:

“Yangu Lesa, Lesa wandi! Mwilolesha pe subilo lyandi ne ficitwa fyandi, lelo lolesheni pa bufwayo Bwenu ubwaisula umulu ne sonde. Mwishina Lyenu ilyapulama, Mwe Shikulu wa fyalo fyonse! Ndefwaisha ifyo Mwebene mufwaya, elyo nefyo mwatemwa.”¹³

“Mwe basumbukisha pa mulu apo abamipalamina bamipela amalumbo ayasumbuka mu pepi na mu myulu umo mwaikala, elyo ne ifyoni ifya mumitima ya abo abafwaisha ukupalamina ku ciibi ca mwinshi Wenu. Napela bunte ukuti ishina Lyenu lyalishisha ukucila fyonse elyo lya mushilo ukucila amashina yonse. Takwaba Lesa kano fye Imwe, Mwebasansukisha, Mwebene Malumbo.”¹⁴

ICIPUTULWA CA CINE KONSE KONSE

‘Abdu’l-Bahá Atila:

“Cili icakabilwa ukuti umubomfi awfile alepepa no kufwaya ubwafwilisho kuli Lesa, Ukumulomba elyo no Ku Mupapata. Uku ekutumika Lesa elyo Lesa wine akacita fyonse ifyo alefwaya ukucita ukulingana na mano Yakwe.”¹⁵

Elyo Alondolola ukuti:

“Umupashi ulasonga; ipepo nalyo lyena lipela amaka ku mupashi ayakucita ifintu. Eico, tulapepa ukuti ‘Mwe Lesa! Posheni uyu umulwele!’ Kwishuko Lesa Alasuka. Bushe

cikonka no muntu ulepepa? Lesa Alasuka ipepo lya mubonfi onse ngacakuti napamfiwa. Uluse Lwakwe lukulu, talupwa. Ena Alasuka amapepo yababomfi Bakwe bonse. Alasuka amapepo ya filimwa. Icylimwa cilapepa mukati ukuti ‘Mwe Lesa! Ntumineni imfula!’ Lesa Alasuka ipepo elyo ne cilimwa cilakula. Lesa Akasuka bonse.”¹⁶

Tekuti cibe icakupapusha ukumona ukuti ilingi mu mapepo yesu tupepa ukuti Lesa atwafwe ukukumanisha ifyo tubulishe. Tulapepa ukuti ubumi bjesu no bwabatemwikwa besu bube ubusuma, elyo tulapepa ukuti ifintu fyesu ifya ku mupashi naku mubili fiye pantanshi. Elyo limo tulapepa ukuti Lesa Atutungulule. Limo limo nalyo tulomba ukuti tukwate amaka ne cisumino elyo nokuti Lesa afikikilishe ifyo twaba no kucita munshila yakubomba imilimo Yakwe. Tufwile twaibukila ukuti tuli no kulekela fyonse ficitikile mu bufwayo Bwakwe. Eico tufwile ukupepa ukuti ubufwayo bwakwe bucitike elyo tuli no kuba abaipekanya ukupokelela ubufwayo Bwakwe. Muli no kukwata icikoseleshi icikalamba nga mwasungila amashiwi ayakonkelepo ayafumine kuli Abdu'l-Bahá:

“Mwe baleplibukila icinso kuli Lesa! Isalení amenso yenu kuli fyonse elyo muyeswile ku Mwine Bukata. Mulombeni fyonse ifyo mulekabila, fyayeni kuli Wene fyonse ifyo mulefwaya. Alapela ifyo tulekabila imintapendwa ku menso fye, Alaposha amalwele imintapendwa mukuceba fye, Alabika amafuta ayaposha pa filonda, mukutensha fye umutwe, Alafumya imitima ya bantu mu minyololo ya bulanda mukulolesha fye. Acita ifintu mu musango acitilamo. Nikwisa twingaalukila? Umwine Acita ubufwayo Bwakwe, Abisha abatumikishi abo alefwaya. Eico, cisuma ukuti wainamika umutwe no kuicefyá elyo no kubika icicetekelo mu Mfumu ya Luse.”¹⁷

ICIPUTULWA CA PABULA

Ukulingana na fyonse ifyo twasambilila ukufika apa, nacishibikwa bwino ukuti ukupilibukila kuli Lesa mwipepo cikankala ku bumi bwa mupashi yesu. Yangu ubulowe bwaba mukupepa lyonse ulucelo ilyo twabuka elyo ne cungulo ilyo ta tulasendama. Imiku ne mpendedwa ya mapepo tulanda ikonka nefyo tulekabila ne cilaka tukwete ica kupepa. Mu nshita shonse ishi kuti twasala amapepo pa mintapendwa iyasokolelwe na Bahá'u'lláh, Bab elyo na ‘Abdu'l-Bahá. Bahá'u'lláh Alisokolwele amapepo yatatu ayo bonse abamusumina bakonkomeshiwa ukusosa. Shoghi Effendi Atila:

“Amapopo yakokomeshiwa aya cila bushiku yaba yatatu. Ilipi lyakwata icikomo cimofye elyo lyaba no kusoswa umuku umo cila bushiku pa nshita ya kasuba. Ipepo ilyalinga mu butali litampa na mashiwi aya: ‘Shikulu ekambone wakuti takwaba Lesa kanofye Ena,’ ili ipepo lisoswa imiku itatu mu bushiku bumo; ulucelo, akasuba, elyo ne cungulo. Ukusoswa kwepepo ili, kukonkankana ne micitile imo iya mubili pa ku pepa. Ipepo ilitali lyena lisoswa umuku umo pashita mulefwaitapo mu bushiku bumo.

“Uwasumina aliba uwakakulwa ukusala ipepo atemwa pali aya yatatu lelo alikakililwa ukusosa ipepo limo pali aya ukulingana na mafunde ayapelwa.”¹⁸

Elyo Akonkanyapo ukutila:

“Aya amapepo ayakonkomeshiwa ukusosa, ukubikapo na yambi yamo yamo nge ipepo lya kuposha abalwele, ne cipapatu cakwa Ahmad, yakankala elyo yalikwatisha na maka no bucindami ukulingana nefyo Bahá’u’lláh Ayasokolwele. Yafwile ukuyapokelela umo yabela elyo no kusoswa no busumino ukwabula ukutwishiwa, pakuti ukupitila muli yena abantu bengengila mukulanshanya na Lesa no kupalamina ku mafuunde Yakwe.”¹⁹

Amapepo ayo ayakonkomeshiwa ukusosa, ayasokolelwe na Bahá’u’lláh, yafwile yasoswa umo na umo. Tayasoswa mu cintubwingi awe. Mu Busumino bwa Baha’i tamwaba amapepo yasoswa mu musango uyu. Ipepo lya bafwa elyaba fye limo ilisoswa mu cintubwingi. Lisoswa no muntu umo ilyo bonse bali tondolo.

1. Bushe ishiwi “ukukonkomesha” lipilibula cinshi? _____

2. Bushe Bahá’u’lláh Asokolwele amapepo yanga ayo twakonkomeshiwa ukusosa? _____

3. Bushe tufwile ukusosa aya amapepo yonse cila bushiku? _____

4. Miku inga tufwile ukusosa ipepo ilya konkomeshiwa ilitali? _____

5. Miku inga tufwile ukusosa ipepo ilya konkomeshiwa ukusosa ilyalinga mu butali? _____

6. Miku inga tufwile ukusosa ipepo ilya konkomeshiwa ukusosa ilipi? _____

7. Lumbulenipo amapepo ayakwata amaka ayaibela: _____

8. Sungileni, nga tamulacita ifyo, Ipepo lya konkomeshiwa ukucita ilipi:

“Ine napela bunte, Yangu mwe Lesa wandi, ukuti Mwalimpangile ukumwishiba noku Mipepa. Napela bunte, pali kano kashita, ukuti ndimbulwa maka elyo Imwe muli Ba Maka, ndi mupina elyo Imwe muli Bakatami.

“Takwaba Lesa umbi kano fye Imwe, Shimwitwa pakakala, Shicaibumba.”²⁰

9. Ni kuli Ani twapela ubu bunte mwipepo ili? _____

ICIPUTULWA CE KUMI

Tufwile twaibukisha ukuti, tulapokelela amapalo ilyo lyonse tulesosa amapepo twakakililwa ukusosa elyo kibili mwaliba no mulyo usumbula imipashi yesu. Kibili, imipashi yesu ilasumbulwa nga twaunfwa amapepo yalesoswa mu mabumba ayakulu, nangula ayanono. Bahá'u'lláh Atweba ukuti:

“Longaneni pamo muli bumunyina ne nsansa ishikalamba elyo musose ifikomo fyasokololwa na Lesa wa Luse. Ilyo mwacita ifyo, ifiibi fya mano ya cishinka fikesukila ifyamukati ka munda yenu, elyo nomba mukomfwa imipashi ukuba ishashangila elyo imitima yenu iya bengeshima.”²¹

Bonse tulasanga insansa ishikalamba ukwishesha ukuti, isonde fye lyonse, ukulongana kwa mapepo umo ifibusia na bena mupalamano besa pamo no kwampana na Lesa, kuleya kulekulilako fye. Ing'anda ya Bulungi bwe Sonde (Universal House of Justice) yatila:

“Ukulongana kwa mapepo ni nshita iyo umuntu onse engila, no kupema icena ica kumulu, ukumfwa ukulowa kwepepo, ukutontonkanya pa busokololo bwa malembo, ukusendwa pa mapindo ya mupashi, elyo no kwampana no mutemwikwa. Kulaba ukuwikishanya no buyo bumo maka maka ilyo kuli ukulanshanya ukwasumbuka ku mupashi ukucitika pa nshita iyi ilyo ‘umusumba wa mutima wa muntu wingesuka.’²²

Ilyo twafwaisha ukupepa, tuli no kwikala tondolo pa kashita akanono pakuti tusangulule amano ya fya calo. Ilyo tulepepa, tuli no kubika amano kuli Lesa eka. Ilyo twasosa amapepo, tuli nokwikala tondolo pa kashita akanono. Tatufwile twatampa imilimo imbi bwangu bwangu. Ifi fyonse fyaba fye cimo cine nangu tuleumfwa ku mapepo ayo bambi balesosa ilyo kuli ukulongana kwa mapepo. Mu nshita iyi tuli no kuba ne mibeele yakuicefyia elyo no kumfwa ifyo yalesoswa kwati fye nifwe tulesosa.

1. Bushe tufwile twaba ne mibebe ya musango shani ilyo twakumana mu kusosa amalembo yakwa Lesa? _____

2. Bushe finshi fitumbuka mu kusosa amalembo yakwa Lesa? _____

3. Ukulongana kwa mapepo ni nshita iyo umuntu uli onse engila no
- _____,
- _____,
- _____,
- _____,
- _____, na
- _____.

4. Finshi tumfwa munshita ya ukulongana kwa mapepo? _____

5. Ukulanshanya ukusumbula umupashi kucita cinshi munshita ya ukulongana kwa mapepo? _____

6. Lembeni amashiwi ayanono pa mibele ya kuicefyा ilyo tulesosa amapepo fweka nangu mwibumba.

ICIPUTULWA CE KUMI NA CIMO

Icipande ca bumo muli ici citabo caleolesha pa mibeele ya kubelenga amalembo cila bushiku elyo no kutontonkaya pa bupilibulo. Nomba muli cino cipande , muletontonkanya pa bukankala bwe pepo elyo na mukwata ne cikoseleshi ica kulapepa cila bushiku. Iciputulwa cifuminepo, calanda pa bukankala bwa kulongana kwa mapepo. Fyonse ifyo mwasambilila ukufika apa filemipekanya ukutendeka umulimo wa kwambilapo munshila ya kutumika. Uyu mulimo wakuba kapekanya wa mapepo.

Ngo lutampulo lyakwambilapo, kuti mwatemwa ukusungila amapepo ayengi elyo no kusanga inshita yakusosela pamo na banenu bambo bambo. Pa muku umo wine mushinkishe ukuti mwatampa ukusangwa ku kulongana kwa mapepo elyo kabili mushinikishe ukuti mwaba abakosa mukulongana uku. Mukuya kwa nshita, kuti mwasala ukuba bakapekanya wa mapepo mwebene, uko mwingalaita ifibuswa, aba mulupwa, na bena mupalamano. Kuti mulekumana no kupepa cila nshita elyo mu bwananyina. Caliseeka ukumona babili nangula batatu mwibuma lyabaiposele mu masambililo aya ukutampa ukulongana kwa mapepo

Nga fintu mwingelenganya, takwaba inshila iyatantikwa imo iya kulongana kwa mapepo. Lelo, kulongana fye ukwa fibusa uko amapepo yasoswa elyo no kubelenga Amalembo ya mushilo mu bwananyina. Kulaba no kulanshanya ukwasumbuka elyo no mupashi we bumba lyonse ulaba uwasangululwa. Bushe kuti mwalandapo amashiwi ayanono palifintu mwingapekanya amapepo ukulingana ne filembelwe pansi?

Ukulaalika bonse ne citemwiko: _____

Ukupekanya bwino ifya kusengela abantu: _____

Ukushinkisha ukuti ukulongana kuli ukwacindamikwa _____

Ukukosha ukusekela no kwampana: _____

Ukukoselesha ukulanshanya ukwasumbuka ku mupashi: _____

IFYAKULOSHAKO

1. Bahá'u'lláh, ya ambwilwe na Shoghi Effendi, Ukwisa kwa Bulumgi bwa Mushilo. (*The Advent of Divine Justice*) (Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 2006, 2018 printing), par. 39, pp. 36–37.
2. Ukusota mu Malembo Yakwa Bahá'u'lláh (*Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh*) (Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 1983, 2017 printing), CXXXIX, par. 8, p. 345.
3. Bahá'u'lláh, Amashiwi aya fisamika (*The Hidden Words*) (Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 2003, 2012 printing), Arabic no. 31, p. 11.
4. Ibid., Persian no. 5, p. 24.
5. Ibid., Persian no. 69, p. 46.
6. ‘Abdu’l-Bahá, ya ambwilwe an Shoghi Effendi, Ukwisa kwa Bulumgi bwa mushilo. (*The Advent of Divine Justice*) par. 40, p. 39.
7. Ibid.
8. Ukusota mu malembo yakwa Bahá'u'lláh (*Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh*) CXXXVI, par. 6, p. 336.
9. Ifipapatu Fyakwa Bahá'u'lláh fyasokolelwé panuma ya Kitáb-i-Aqdas (Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 1988, 2005 printing), no. 9.5, p. 138.
10. Ukusota mu Malembo Yakwa Bahá'u'lláh (*Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh*), CXXXVII, par. 3, p. 338.
11. Ibid., CXXXII, par. 5, p. 327.
12. Ifya Cishale fyakwa ‘Abdu’l-Bahá (*Will and Testament of ‘Abdu’l-Bahá*) (Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 1944, 2013 printing), p. 26.
13. Ukusota mu malembo yakwa Bahá'u'lláh (*Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh*), V, par. 5, p. 8.
14. Ukufuma mwilyashi lyapelwe: 16 and 17 October 1911, fyasabankanishiwe mwi *Ilyashi lyaku Paris*: Ilyashi lyapelwe na ‘Abdu’l-Bahá mu 1911 (Wilmette: Bahá'í Publishing, 2006, 2016 printing), no. 1.7, p. 6.
15. Ukufuma mwilyashi lyapelwe na ‘Abdu’l-Bahá on 21 October 1911, ibid., no. 6.7, p. 22.
16. Ukusota mu malembo yakwa Bahá'u'lláh (*Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh*), CXXV, par. 3, p. 300.

17. Amashiwi Ayafisamika (The Hidden Words, Arabic no. 27, p. 10.
18. Ibid., Persian no. 44, p. 37.
19. Ibid., Arabic no. 26, p. 10.
20. Ukusota mu malembo yakwa Bahá'u'lláh Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh, LXX, par. 2, p. 154.

Ubumi ne Mfwa

UBUYO:

Ukwishiba ukuti ubuumi tekwaluka no kupumikisha kwa fintu mu calo
lelo ubukaankala bwaba mu kulunduluka kwa mupashi.

ICIPUTULWA CA BUMO

Umupashi wa muntu walisumbulwa ukucila fyonse ifyaba mu bubumbo bwa muno calo. Abdu'l-Bahá Alondolola ukuti:

“Imibili ya minofu yapangwa nama atomu elyo ama atomu nga yatampa ukulekana ninshi ukubola kwatampa, ici nomba eco twita Imfwa....”¹

“Ifi fyalipusana no mupashi. Umupashi ta wapangwa ne fiputulwa, tawakwata ama atomu, taumoneka eico kanshi wa muyayaya. Mukupwililika umupashi tawaba ngo bubumbo bonse. Wa muyayaya!”²

1. Ishiwi lya “ukupangwa” lileplibula cinshi? _____
2. Bushe umupashi wapangwa ne fiputulwa ngo mubili? _____
3. Bushe umupashi waku bubumbo? _____

ICIPUTULWA CA BUBILI

Inkalata yalembelwe ukwimininako Kalinda yatile: “umupashi wa muntu upangwa pa nshita ya kwimita” Elyo mukwasuka ubupilibilo bwelipusho lya “kwimita” Ing'anda ya Bulungi bwe Sonde (Universal House of Justice), yatila:

“Amalembo ya Bahá'i tayasosa ukufikapo pa musango ne ficitika pansiha umuntu apangwa ico icitwa ' ukwimita'. Na mu sambililo ya fya bumi, ili ishiwi talyalondolwa ukufikapo. Mu cituntulu, ubupilibulo bumo ubwa kwimita butila kucitika lintu akalume ka kwa wishi ka kumana na kalini kakwa nyina. Mumbi namo cilindololwa ukuti ukwimita kucitika panuma akalume ka kumana ne lini ilyo ifi fyonse fyaikala mu cisa. Uku ekwamba kwe fumo. Eico, teti cishibikwe bwino bwino inshita umupashi wampana pamo no mubili. Amepusho ya musango uyu teti yasukwe na mano ya buntunse pantu yakuma ku nkama ya calo cabu mupashi elyo ne mibeele yabu mupashi.”³

1. Ninshita nshi umupashi wa muntu utendeka? _____
2. Bushe “ukwimita” kwalilondololwa bwino bwino inshita kucitikilapo? _____

ICIPUTULWA CA BUTATU

Uku kumbinkana kwa mupashi no mubili te fyakumubili iyo. Umupashi tawingila no kufuma mu mubili elyo kabilo umweo tausangwa ukuli konse. Ukwampana kwa mupashi no mubili kuti

twakupalanya pafyo ciba ilyo ulubuto lwasanika pa cilola. Ulubuto ulumoneka mu cilola taluba mukati iyo. Ecimo cine, umweo tawaba mukati. Abdu'l-Bahá Atila:

“Umupashi wa kupelulula, nangula umweo wa muntu tausangwa mu mibili emukutila umupashi tawingila mu mibili pantu ukwikala no kwingilinga mibeele ya mibili nomba umupashi wakupelula walisangululwa ukucila ifi. Umupashi, tawingila mu mibili, eico na panuma yakulekana no mibili, takuba ukufuma ukufwaya ukwakikala. Awe, ukukumbinkana kwa mupashi no mibili kwpalana ne nyali ne cilola. Icilola nga cili ica busaka kabili ica pwililika, ulubuto lwa nyali kuti lwamoneka mukati, elyo icilola nga nacitobeka nangula cili no lukungu, ulubuto lukabafye ulwafisamika.”⁴

1. Isusheni umushele mu malembo aya:

- a. Umupashi _____ tausangwa mu mibili emukutila _____ mibeele ya mibili nomba umupashi _____ ukucila ifi.
- b. Umupashi, _____ ukwakikala.
- c. Awe, _____ kwpalana ne nyali ne cilola.
- d. Icilola _____, ulubuto nyali _____ lwamoneka mukati,
- e. elyo cilola nga _____ no lukungu, ulubuto lukabafye _____.

2. Ukulingana nefya sambililwa ukufika apa, pinguleni ifili pesamba ngafya cishinka:

- Umupashi te wapano isonde.
- Umupashi waba mukati ka mibili.
- Umubili e wine wa mupashi.
- Umupashi wa muyayaya.
- Ubumi bwa muntu butampa ilyo umupashi wakumana na kalini.
- Ubumi bwa muntu butampa ilyo umuntu afyalwa.
- Ubumi bwaku mibili bulakonkanyapo panuma ya mfwa.
- Ubumi bwesu bwapangwa ne fintu ifitutikila cila bushiku.

3. Bonfyeni icikope ca lubuto ne cilola pa kulondolola ukwampana kwaba pakati mupashi no mibili.

ICIPUTULWA CA BUNE

Paliba ukwampa na ukwaibela pakati ka mupashi no mubili, uko ukupanga umuntu. Uku kwampa kubako munshita yonse iya bumi bwa mubili wa mfwa. Ilyo ukwampa kwapwa, umubili no mupashi filalekana nokubwelela uko fyafumine -umubili ku calo ca lukungu elyo umupashi ku calo ca mupashi icakwa Lesa, uko cikonkanyapo ukulunduluka. Abdu'l-Bahá Atila:

“Umupashi wa muntu walikwata intendekelo, lelo tawawkwata impela: Wa muyayaya.”⁵

Mwi lyashi limo, Ayasuka ukuti:

“Umupashi taufwaya umubili, lelo umubili ulafwaya umupashi pantu teti ukwate ubumi. Umupashi kuti waikala ukwabula umubili, lelo umubili ukwabula umupashi ninshi iyo ni mfwa”⁶

Kalinda alondolola ukuti:

“Mu kulolekesha pa mupashi wa muntu: ukulingana na masambililo yaba Bahá'í, umupashi wa muntu utendeka ilyo akashimu kapangika elyo kibili wa konkanyapo ukulunduluka panuma ya mfwa. Kanshi ukulunduluka kwa mupashi kwa muyayaya.”⁷

1. Ibukisheni amashiwi yakwambula ayali pa mulu elyo mwasuke amepusho ayakonkelepo:
 - a. Bushe umubili ulafwaya umupashi? _____
 - b. Bushe umupashi ulafwaya umubili? _____
 - c. Finshi ficitika ku kwampa na mupashi panuma ya mfwa? _____
 - d. Bushe finshi ficitika ku mupashi panuma ya mfwa? _____
 - e. Bushe ukulunduluka kwa mupashi kubako ukufika nshita nshi? _____
 - f. Bushe ubumi bwa muntu bupwa nshita nshi? _____
2. Pinguleni ngacakuti amalembo yali pansi yalesuminisha nefyo musambilile mu fiputulwa fya kunuma:
 - __ Imfwa kukandwa pafyo twacitile.
 - __ Ukwampa na mupashi no mubili kubako munshita ya bumi bwa muntu pa calo.
 - __ Umubili kuti wabako umuyayaya.
 - __ Umupashi ukabako umuyayaya.

- ___ Imfwa ekupwa kwa bumi.
- ___ Kukaba ubushiku bwa kupingulwa ilyo imibili yesu ikema.
- ___ Pa nshita ya mfwा, umupashi ulaba no buntungwa ukucila ilyo Imfwa tailacitika.
- ___ Ubumi bupwa pa nshita ya mfwा.
- ___ Tufwile twatina imfwa.
- ___ Ifyakufwala, ifyakulya elyo ne fyakwangala fimbì filafwaikwa ku mupashi.
- ___ Umupashi ulanaka ilyo umubili wabomfyा amaka yonse.
- ___ Umupashi taulwala nangula ukunaka ilyo umubili ulepita mu mafya aya.
- ___ Panuma ya mfwा Umuntu akafwaika ifintu fyonse ififwaikwa muno calo.

ICIPUTULWA CA BUSANO

Natumona ukuti umupashi tautungululwa na mafunde ayatungulula ifibumbwa fyonse. Umupashi walikwata amaka yakusonga ubuyantansi bwa calo ukupitila mu mubili. Uyu te musango weka umupashi ulangilamo amaka. Bahá'u'lláh atila:

“Mu cine nalanda, umupashi wa muntu walisumbuka ukucila pali fyonse ifyabako ne fishabako. Nangu uli shilili wena ulapupuka, nangu wenda wena wabafye shilili.”⁸

Elyo Abdu'l-Bahá Atweba ukuti:

“Mwishibe ukuti ukusonga ukufuma ku mupashi wa muntu kwaba pabili; emukuti umupashi wa muntu wakwata imbali shibili isha mibombele no kumfwikisha. Ulubali lumo lwaba mu mibonfeshe ya fiputulwa fya mubili. Eico tulamona na meno, tulomfwa na matwi, tulalandu no lulimi

“Ulubali lumbi ulo umupashi usongá imicitile tawakuma ku mibonfeshe ya fiputulwa fya mubili.”⁹

1. Isusheni amalembo umushele:
 - a. Umupashi wa muntu walisumbuka ukucila pali fyonse _____ ne _____.
 - b. Nangu _____ wena _____.
 - c. Nangu _____ wena _____.
2. Lumbuleni imisango ibili iyo umupashi usongá imicitile pe sonde:

3. Filangililo nshi fimo ifyo umupashi usonga imicitile ukwabula ukubomfyा ifiputulwa fya mibili?

ICIPUTULWA CA MUTANDA

Nomba, ukulingana nefya sambililwa mu fiputulwa fili kunuma, belengeni amashiwi yali pesamba ukufuma mu malembo Yakwa Bahá'u'lláh:

"Mwishibe mu cine ukuti umupashi wa muntu walisumbuka, elyo tawakuma ku mafya yacitika ku mibili na matontonkanyo. Icilenga umubili wa muntu ukumoneka ukunaka ilyo ali umulwele ni mukuti kulaba icifimbo iciba pakati ka mupashi no mibili, lelo umupashi wena taucushiwa na malwele ya kumibili. Lolesheni pa lubuto lwa nyali. Nangula icifimbo cingacinga nyali, amaka ya lubuto yena teti yacepeleko iyo. Mu musango umo wine, amalwele yaponena umuntu yacingilila umupashi ukulanga amaka yakwata. Ilyo umupashi wafuma mu muntu, ukakonkanyapo ukulunduluka no kusonga ifintu. Umupashi uwasanguluka elyo uwa shisha ulakwata amaka ayakalamba elyo ukalasamsamuka apakalamba."¹⁰

1. Londololeni, mu mashiwi yenu, ukuti umupashi tawakuma ku mafya aya citika ku mibili na ku matontonkanyo, elyo mulondolole ne ficitika ilyo umupashi walekana no mibili.

2. Bushe tukaba ne mibebe imoine panuma ya mfwa yaku mibili? _____

ICIPUTULWA CA CINE LUBALI

Bahá'u'lláh Atila:

"Pa lipusho ililekuma ku mupashi wa muntu elyo nefyo ukaba panuma ya mfwa, mwishibe icishinka ukuti umupashi, panuma ya kulekana no mibili, ukakonkanyapo ukulunduluka mpaka ukufika 'mu ceni Cakwa Lesa, mu musango ne mibeele iyo ukwalulwa kwa fintu mu nkulo nangula mu myanda ya myaka, nangula ukwalulwa kwa fintu ne nshita mwisonde, teti fipilibule. Ifi fikabako cikulu fye Ubufumu bwakwa Lesa, Bu mulopwe Bwakwe, Ukuteka kwakwe na maka Yakwe, eko fili. Ifishibili Fyakwa Lesa ne mibeele Yakwe, elyo ne cikuuku cakutemwa na mapalo yashaifulila fikamoneka."¹¹

1. Bushe ukulunduluka kwa mupashi panuma ya mfwा kukabako ukufika pansiita nshi? _____

2. Bushe ni mu musango nshi umupashi ukakonkanyapo ukulunduluka kuli Lesa? _____

3. Bushe umupashi ukaba ne mibele ya musango shani panuma ya mfwा? _____

4. Ukulingana nefyo mwasambilila, pinguleni ifili pansi nga fishinka:

 Ubufumu Bwakwa Lesa bwa tuyayaya.
 Umupashi walikwata amaka ya kulangisha imibeele Yakwa Lesa.
 Amapopo tupepela abafwa tayafwa ukulundulula imipashi yabo.
 Umupashi tauleka ukubako.

ICIPUTULWA CA CINE KONSE KONSE

Bahá'u'lláh Atila:

“Lekeni ukutwi konse ukumfwa, ngakwaba ukwasanguluka, ukwabula amankowesha, elyo munshita yonse na mufitungu fyonse, ku kutike kwi shiwi ililesosa amashiwi aya ayamushilo: ‘Mu cine, tuli Bakwa Lesa elyo kuli Ena eko tukabwelela’ Inkama yaba mu mfwा ya mibili wa muntu tailasokololwa elyo icili tailabelengwa

“Imfwa cikombe ca bumi ubwine bwine, icipelwa ku muntu uwa busumino. Ileta ukusekela elyo ni ntumi ya nsansa. Ileta ubupe bwa mweo wamuyayaya.

“Kuli abo aba sondapo Icisabo ca bwikal bwa muntu pa calo, icakwishiba Lesa umo mpo, uwasumbukisha, Amalumbo yabe kuli Ena, ubumi bwabo panuma yamfwa teti bulondololwe. Amano yaba kuli Lesa Umwine, Shikulu we sonde lyonse.”¹²

“We Mwana wa Pulamo! Ine nalilenga imfwa ukuba inkombe ya nsansa kuli iwe. Nga cinshi ubela no bulanda? Nalilenga ulubuto ukuleta ukuyemba pali iwe. Nga cinshi ufisamina kuli Lwena?”¹³

1. Pafikonkelepo nifisa ifya cishinka?

 Umupashii wa muntu ufuma kuli Lesa elyo eko ubwelela?

- Amano yonse aya bumi panuma ya mfwा yaba kuli Lesa.
 - Ku muntu wa busumino, imfwa ileta ubumi.
 - Imfwa ileta insansa.
 - Inkama yaba mu mfwा yalishibikwa kuli bonse.
 - Tufwile ukusekela mu bucindami bwa bumi pano calo lelo tatufwile ukutina imfwa pantu ni nkcombe ya nsansa.
 - Tacaba icikankala ukwisha ubumi bubako panuma ya mfwা.

‘Abdu’l-Bahá Alondolola

ne ifyakubonfyा muli cino calo. Amaka ya kubomfyा muno calo ya pekanishiwa mu calo cilya. Amenso ya kubonfyा muno calo, ayakwete mwifumo. Amatwi ya kubonfyा muno calo, ayakwete mwi fumo. Yonse amaka ayafwaikwa muno calo ayakwatile mwi fumo. Mu calo cilya emo aipecanishishe, elyo ilyo aingile muno calo asangile ukuti nakwata amaka elyo ne fiputulwa fyonse ifi fwaikwa. Eico cilepilibula ukuti, muno calo namo, tuli no kuipekanya ukukwata ifyo tukakabila mu calo cileisa. Fyonse ifyo umuntu akalakabila mu bufumu bwa ku mulu, fifwile ukupekanishiwa pano calo. Nga filya fine aipecenye mwi fumo, efyo ali no kuipekanya ukukwata ifyo akalakabila mu bufumu bwaku mulu – emukuti amaka yamu mulu.”¹⁴

1. Pinguleni ngacakuti ifikonkelepo fishinka:
— Amaka yonse aya fwaikwa pano calo ya pekanishiwa mwifumo.

- __ Tacilekabilwa ukuipekanya ku bumi bukesa mu calo cileisa.
- __ Ifyo tukalakabila mu calo caku mulu fifwile ukupekanishiwa ku mulu kwine.
- __ Ubuyo bwa bumi bwesu kupekanya amaka tukalabonfyा mu calo cileisa.
- __ Ubumi bwine bwine bucitika panuma ya mfwा ilyo umuntu aya ku Bufumu bwaku mulu.
- __ Ubumi bwine bwine butampila pano calo elyo bulakonkanyapo panuma ya mfwा.

2. Bushe maka nshi umuntu apokelela mu calo ca mwifumo? _____

3. Bushe finshi tufwile ukukwata pano calo ifikafwaikwa panuma ya mfwा? _____

ICIPUTULWA CE KUMI

Bahá'u'lláh Abilisha ukuti:

"Incito ya muntu mu nkulo ino, kupokelela iciputulwa cabio ica lyeshi lya mapalo ico Lesa umwine etila. Wileka nangula umo aloleshe pa bukulu nangula ubunono bwa lukombo. Iciputulwa ca bamo kuti caisula fye mulupi lwa muntu, elyo iciputulwa ca bambi kuti caisula ulukombo, elyo bambi nabo kuti caisula fuka."¹⁵

1. Ibukisheni amashiwi ayaambwilwe pa mulu elyo mwasuke amepusho aya

a. Bushe mulimo nshi muntu akwata muli ino nkulo? _____

b. Bushe mapalo nshi mwapokelelapo kuli Lesa? _____

c. Bushe ishiwi 'ulukombo' , lyalola mwi? _____

d. Mulandu nshi tatufwile ukulolesha pa "bukulu nangula ubunono" bwa lukombo? _____

e. Bushe fintu nshi fitucingilila ukupoka iciputulwa cesu ica mapalo ukufuma kuli Lesa? _____

2. Pafikonkelepo nifisa ifya cishinka?

- ___ “Ubukulu nangula Ubunono” bwa maka bulepilubula ifyo twacenjela.
- ___ Pa kubombela Lesa, tufwile ukulaba ukuti tulimbulwa maka elyo no kucetekela Lesa.
- ___ Ngacakuti ta tulundulwile amaka Lesa atupa pano calo, umupashi wesu panuma ya mfwा ukaba uwanaka.

ICIPUTULWA CE KUMI NA CIMO

Bahá'u'lláh Atila:

“Naliipushiwa ilupusho pa mibeele ya mupashi. Mwishiibe mucine ukuti umupashi cishibili Cakwa Lesa, lubwe lwa ku mulu ulo ba kanye kanye ba masambilio ba filwa ukwishiiba, ulo inkama yabamo, nangula amano ya shimpwa shani, teti isopoloke. Entanshi pa fyapangwa fyonse elyo kabilii e nte ya Bucindami Bwakwa Lesa, Entanshi ukwishiiba Ubupulami Bwakwe, ukwikatilila kuli Bucishinka Bwakwe elyo no kwinama icinso Kuli Lesa noku Mushinshimuna.”¹⁶

3. Isusheni umushele amalembo:

- a. Umupashi _____ bucindami bwakwa Lesa.
- b. Lubwe _____ masambilio ba filwa _____, ulo inkama _____ amano ye sumbuka shani, teti _____.
- c. Umupashi entanshi _____ e nte ya _____ Lesa.
- d. Umupashi entanshi _____ Lesa.
- e. Umupashi entanshi _____ Lesa.
- f. Umupashi entanshi ukwinmina icinso cakwa _____ no ku mushinshimuna.

4. Pafikonkelepo nifisa ifya cishinka?
- ___ “Ukusopolola” kulepilubula ukwisha.
 - ___ Pa fyapangwa fyonse, icibalilapo ukwisha Lesa ni bongobongo wa muntu.
 - ___ “Ukushimpa” kuleplibula ukuya mukati
 - ___ Umuntu uwa sambilila alishiba inkama Yakwa Lesa.
 - ___ Abasambilila amano ya butunse ebaishiba ubucindami Bwakwa Lesa.
 - ___ Ukomontonkanya pa mupashi takwaba ne ncito pantu tawakabale atwisha.

ICIPUTULWA CE KUMI NA FIBILI

Bahá’u’lláh Atila:

“Mwaba nge coni, icili na maka yonse aya fuma ku mapindo ne nsansa ne cicetekelo icikalamba, icilepululuka mu bukulu bwa mulu mpaka, ku mulandu wa ku fwaya ukulya, mwabwelela ku menshi elyo naku mushili. Nomba pa mulandu wa lukumbwa mwaikatililwa mu matipa elyo mwafilwa ukubwelela ku mulu. Pa mulandu wa matipa ayakungene ku mapindo mwafilwa ukuya mu mulu emo mwikala elyo mwafwaya apakwikala pa mushili. Mwebabomfii bandi, mwikowesha amapindo yenu ne fiko fya Lukumbwa no bupumbu elyo amapindo yenu yekowela no lupato no mufimbila pakuti mwafilwa ukupupukila ku myulu Yandi iya mano wa mushilo.”¹⁷

1. Pwilishisheni amalembo yali pesamba.
 - a. Icooni ico Bahá’u’lláh alelandapo mu mashiwi cooni nshi? _____
 - b. Umushi wa cooni waba kwisa?

 - c. Amapindo nga ya ikwatwa na matipa, ni kwisa iconi cifwaya ukwakwikala? _____
2. Nomba asukeni amepusho yakonkelepo:
 - a. Bushe “amapindo” yaktwata shani amatipa?

 - b. Bushe ni finshi fikatilila amapindo ya mipashi yesu ngafilya “amenshi na matipa” yekatilila amapindo ya cooni?

 - c. Bushe finshi fitucinga pakuti tufilwe ukupupuka ku mulu wa mushilo?

-
- d. Bushe cinshi cingalelenga ukuti umupashi ukabushanye umushi wauko uwa ku mulu no mushi wa pano isonde? _____
-
3. Pinguleni ifikonkelepo nga fya cishinka:
- ___ Ukutemwa ifya calo kulacilikila ukulunduluka kwa mupashi.
 - ___ Ubupumbu bwesu no lunkumbwa filatucingilila ukupupukila ku myulu ya mano ya mushilo.
 - ___ Ulupato no mufimbilia mibeele ya muntu elyo tafifinya umupashi iyo.
 - ___ Nga twaikanya ku fya calo, Kuti twafumya ifisendo ifyafina ifitucinga ukupupukila ku mano ya mushilo.
 - ___ Icalo cino e mushi wa mupashi.

ICIPUTULWA CE KUMI NA FITATU

Bahá'u'lláh Atila:

"Panuma yakubumba isonde nafyonse ifiikalamo kibili nokwendamo, Ena, ukupitila mukuboomba kwa Bufwayo Bwakwe ubwapuulama kibili ubushingacingililwa, Asalile ukupeela umuntunse ukuibeela namaka yakumwisha no ku mutemwa-amaka ayo ayafwile ukwishesibwa nge ntulo kibili ngo mulandu ukalamba wayandalila ububuumbo.... Pali bucinshinka bwa cibumbwa conse Alisanikapo ulubuuto lwe shina limo pa mashina Yakwe nokucilenga ukupokelela ululumbi lumo ulwa mibeele yakwe. Lelo pali bukishinka bwa muntu Alibikishapo ukubengeshima kwa mashina ne mibeele ya bukatami Bwakwe bonse, nokumupaanga icilola cakwa Lesa Umwine. Ekafye pafibumbwa fyonse, umuntu alisalwa kuli ubu bufwayo bushaikulila, ubu bupe bwa tuyayaya."¹⁸

1. Isusheni amalembo umushele.
 - a. Lesa asalile ukupela umuntu ubupe bwa amaka ya ku mwishiba no ku _____.
 - b. Pali _____ bwa cibumbwa _____ alisanikapo ulubuuto lwe _____, nokucilenga ukupokelela ululumbi _____.
 - c. Lelo pali bukishinka bwa muntu, alibikishapo ukubengeshima kwa _____, no kumupanga icilola cakwa _____.

2. Nombaasukeni amepusho ya konkelepo:

a. Bushe kuti mwalumbulapo imibeele yakwa Lesa imo imo? _____

b. Bushe kuti mwalumbulapo imibeele Yakwa Lesa imo imo iyo umupashi wa mu muntu ingasanika?

c. Bushe iyi imibeele kuti ya moneka shani mu muntu? _____

d. Bushe bufwayo nshi umuntu asalilwa? _____

3. Pafikonkelepo nifisa ifya cishinka?

Umuntunse taibela ukufuma ku bu bumbo bonse.

Amaka ya kwishiba no kutemwa Lesa ebuyo kabilo ebulondoshi bwa mulandu icalo capangilwe.

Umulandu wine wine uwa bu bumbo bonse, kupokelela imibeele yakwa Lesa.

Umupashi wa muntu kuti walangisha imibeele yakwa Lesa.

ICIPUTULWA CE KUMI NA FINE

Bahá'u'lláh Atweba ukuti:

"Aya amaka, ayo Ulutanda Iwakwa kapekape wa mushilo elyo intulo ya butungulushi bwa mu mulu, ayapelwe ku muntu, yalilala mukati kakwe ngafilya ulubingu lwa nyali lufimbika lelo amaka ya ulubuto yena ninshi ekoyali. Amaka ya kubeeka kuti bayacinga ku lunkumbwa ngafilya ulukungu lufisa ulubuto lwa kasuba mu cilola. Inyali teti ibilime palwaiko iyo elyo kabilo icilola teti ciwamye ulukungu icine iyo. Cili icaishibikwa no kushinikishiwa ukuti kano fye bakosha inyali teti ulubuto lumoneke elyo kabilo kanofye bapukuta ulukungu pa cilola elyo ulubuto lwa kasuba Iwingamoneka."¹⁹

1. Bushe ishiwi lyakuti ‘ukulala’ lileplibula shani ukulingana na mu malembo yali pa mulu? _____

2. Lumbuleni amaka yamo yamo ayalala mu mupashi wa muntu? _____

3. Bushe amaka yawkata inyali, maka nshi? _____
4. Bushe amaka yawkata icilola maka nshi? _____
5. Bushe finshi wingacita pakuti ulubuto lwa nyali lumoneke? _____

6. Bushe finshi wingacita pakuti ulubuto lwa kasuba lumoneke mu cilola? _____

7. Bushe inyali na icilola kuti fyalanga amaka fyawkata pa lwafiko? _____
8. Peleni ifilangililo ifyo inyali ne cilola fyapalana ne mibele ya mupashi no muntu.

9. Bushe ni nani uwingalenga ukuti amaka ayalala mu mupashi wa muntu ya moneke? _____

ICIPUTULWA CE KUMI NA FISANO

Bahá'u'lláh Atila:

“Iciibi ca mano ica Waliko Kale calisalikwa elyo ci ka konkanyapo ukwisalikwa ku meno ya bantu. Takwakabe umuntu ukeshiba no kwingila Kwi sano Lyakwe ilya mushilo. Nge cilangililo ca luse ne citemwiko cakwe, alailangisha mu bantu ukupitila mu ntanda sha butungulushi bwakwe ubwamushilo, Ifi filangililo fya kwikatana kwa mushilo elyo alisuba amano ya filangililo ifi, ifya shisha, ukupalana na mano yakwe umwine. Uyo onse uwasumina ifi ifilangililo ninshi asumina Lesa. Uyo onse uwaumfwa ubwite bwabo ninshi

aumfwa ubwite bakwa Lesa elyo onse uwapela bu cishinka ku busokololo bwabo, ninshi apela bu cishinka kuli Lesa umwine. Uyo onse uwafumya icinso kuli bena, ninshi afumya icinso kuli Lesa elyo onse uwakana bu cishinka bwabo, ninshi akana Lesa. Umo na umo ni nshila ya kuli Lesa ikuminkanya isonde lino ne myulu elyo na bu cishinka bwakwe mu bufumu bwa pano calo na ku mulu. Aba Balangishi Bakwa Lesa ababa pakati ka bantu, filangililo fya bu cishinka bwakwe elyo fishibillo fya bucindami bwakwe.”²⁰

1. Ibukisheni amashiwi ayambwilwe ayali pa mulu elyo mwasuke amepusho ya konkelepo.
 - a. Bushe kuti twaishiba Lesa umupwilapo? _____
 - b. Bushe musango nshi twigeshibilamo Lesa? _____

 - c. Lumbulenipo shimo shimo Intanda sha butungulushi bwa mushilo. _____

 - d. Bushe uyo onse uwaumfwa ubwite bwa ntanda ishi ninshi aumfwa ubwite bwakwa nani? _____

 - e. Bushe nga twafutatila aba Abalangishi bakwa Lesa ninshi tafutatila nani? _____
2. Pwishiheni amalembo aya:
 - a. Iciibi ca Waliko Kale ca lisalikwa elyo ci _____
 - b. Takwakabe umuntu ukeshiba no _____
 - c. Nge cilangililo ca luse ne citemwiko cakwe, alailangisha mu bantu ukupitila mu Intanda sha _____
 - d. Amano ya filangililo fyakwa Lesa yalipalana na _____
 - e. Uyo onse uwasumina ifi ifilangililo ninshi asumina _____. _____.
 - f. Uyo onse uwaumfwa ubwite bwabo ninshi _____. _____.
 - g. Umo na umo ni nshila ya kuli Lesa _____. _____.
3. Pinguleni ifikonkelepo nga fishinka:
 - ____ Kuti twalunduluka ku mupashi ukupitila mu maka yesu fweka.
 - ____ Amaka Lesa atupela yali kumanina ukutwafwa ukuya pantanshi.
 - ____ Kuti twalunduluka ku mupashi nga twasumina Abalangishi bakwa Lesa nangula tatubikileko amaka yesu.

- ___Kuti twalunduluka ku mupashi nga twasumina Abalangishi bakwa Lesa no kukonka amafuunde Yabo
- ___ Lesa tulamwisha mu kulungatika.
- ___ Muntunse kuti aba nga Lesa.
- ___ Lesa alisumbukisha ukucila imitontonkanishishe ya muntu.
- ___ Nga twakutika ku mashiwi ya Balangishi Bakwa Lesa, ninshi twaumfwila ishiwi Lyakwa Lesa.

ICIPUTULWA CE KUMI NA MUTANDA

Bahá'u'lláh Atila:

“Ba Kasesema ne nkombe Shakwa Lesa batumwa pe samba lya calo pakuti batungulule abantunse mu nshila yatambalala iya cishinka. Umalandu wa busokololo bwabo, ku sambilisha abantu pakuti, pa nshita ya mfwa kuti baba abasanguluka, abashisha pa kulolesha pa cipuna ca Wapulamo.”²¹

Mu ciputulwa na cimbi Atila:

“Umuntu mukano uwapulamo. Nomba, ukubulilwa amasambililo ayalinga kwalimupoka amaka akwata. Kwishiwi fye limo ilya ku kanwa ka kwa Lesa, umuntu alipangilwe, kwi shiwi fye limo na limbi alilangilwe Intuntuko ya masambililo yakwe, elyo kabilii kwi shiwi na limbi, icifulo cakwe no buyo bwakwe fyali cingililwa. Umukatami asosa ukuti: Ishibeni umuntu ngo mukoti umwaba ulubwe ulwamutengo ushingapimwa. Amasambililo, yeka fye, eyengasokolola icuma cabamo elyo no kulenga umuntunse ukunonkelamo. Umuntu onse nga atontonkanya pa malembo ayatumwa ku bufwayo bwakwa Lesa umwine, kuti aishiba ukuti ubufwayo bwakuti umuntunse afwile ukuba umupashi umo, pakuti icikakatiko na mashiwi ' Ubufumu bukaba bwakwa Lesa' fikalembwe mu mitima yonse elyo no lubuto lwa mapalo yakwe fikakupikila Umuntunse.”²²

1. Mulandu nshi Abalangishi Bakwa Lesa batuminwe pano calo? _____

2. Mulandu nshi baletele ubusokololo Bwabo? _____

3. Bushe ishiwi ‘umukano’ ulepilibula inshi? _____

4. Finshi fifuma mukukana kwata amasambililo? _____

5. Bushe amasambililo ayalinga yaleta cinshi? _____

6. Bushe intuntuko ya masambililo ayalinga ninshi? _____
7. Bushe ubuyo bwesu cinshi? _____

8. Lumbuleni imisango ya ‘lubwe’ iyo amasambililo ya sokolola mu muntu? _____

9. Bushe finshi twishiba ilyo lyonse twatontonkanya pa malembo Yakwa Lesa? _____

ICIPUTULWA CE KUMI NA CINE LUBALI

Bahá’u’lláh Atila:

“Na Lipushiwe, mu kulundapo, pa mulandu wa mubele wa mupashi panuma ya kulekana no mibili. Ishibeni icishinka ukuti nga cakuti umuntu aleenda mu nshila Yakwa Lesa, umupashi ukabwelela no kupalamina ku bukatami bwa Mutemwikwa. Mu bulungami Bwakwa Lesa! Ukakwata icifulo ico icilembelo teti cipilibule elyo no lulumi teti lulondolole. Panuma ya mfwā, umupashi uwaikatilile ubusumino elyo no kushangila mu nshila Yakwe, ukakwata amaka aya kuti isonde lyonse ilya pangilwe no Wamaka yonse likanonkelamo.”²³

1. Isusheni umushele:
- Nga cakuti umuntu aleenda mu nshila yakwa Lesa, _____.
 - Umupashi wakwe ukakwata icifulo ico _____

- c. Panuma ya _____, umupashi _____ elyo no _____ mu nshila Yakwe, ukwakwata _____ lyonse ilya _____ li kanonkelamo.

ICIPUTULWA CE KUMI NA CINE KONSE KONSE

Bahá'u'lláh Atweba ati:

"Walipaalwa umupashi uwakuti, pa nshita ya kulekana no mibili, uli uwasanguluka ku fintu ifya fye ifya bantu bamu calo. Umupashi wa musango uyu ukekala no kwenda ukulingana no bufwayo bwakwa Kabumba elyo no kwingila mu paradise wasumbukisha. Ababomfi ba mu mulu, abekashi ba ciyanda ca sumbukisha, baka cishinguluka elyo ba kasesema Yakwa Lesa na basalwa Bakwe bakaba ifibusa. Umupashi ukaba no butungwa bwaku lanshyanya no kushimika ifyo washanshishe ukokonka inshila yakwa Lesa, imfumu ye sonde."²⁴

"Afwile ukubelela umubembu uluse ukwabula ukumusula nangula icifulo cakwe ca pansi pantu takwaba uwaishiba ilyo inshita yakwe ikapwa. Bushe miku inga umubembu, pansiita ya kufwa eshiba icishinka ca busumino, no kunwa ulukombo lwa muyayaya elyo no kupupuka pamo ne bumba lya mu mulu. Elyo miku inga iyo, umuntu uwaikatilila ubusumino, pa nshita ya mfwa atenene no kuwila mu mulilo wa kalipisha!"²⁵

1. Bushe umupashi ufwile ukuba mu musango nshi pansiita ya kulekana no mibili? _____

2. Lumbuleni ifintu fimo fimo ifya fye. _____

3. Bushe umupashi uwasanguluka ku fintu fyafye ukekala no kwenda shani panuma ya mfwa? _____

4. Bushe umupashi wa musango uyu ukekala naba nani? _____

5. Bushe umupashi wa musango uyu kuti walanshanya na ba Kasesema elyo na basalwa Bakwe?

6. Bushe twalishiba inshita no musango ubumi bwesu pa calo bukapwa? _____

7. Bushe finshi twingacita pa kukwata ubumi bwa muyayaya ubo batupekanishisha? _____

ICIPUTULWA CE KUMI NA PABULA

‘Abdu’l-Bahá atila:

“Umupashi wa muntu panuma ya kufuma mu cikulwa ca fiputulwa fya mibili, taufwa elyo walikwata amaka ya kulunduluka umuyayaya lelo umuntu kuti aepela umweo wa ufwile ukuti ulundulluke, ubelelwe uluse, elyo usenaminwe no kupokelela ubupe no luse Lwakwa Lesa. E Mulandu wine, mu mapepo akwa Bahá'u'lláh, abafwa balalombelwa uluse kuli Lesa pashita baya ku calo cipy. Mu kulundapo, ngafilya abantu bakabila Lesa muno calo, efyo na bafwa nabo ba mukabila mu calo cipy. Ifibumbwa fyonse filakabila Lesa lelo Lesa ena takabila ifibumbwa cibe ni muno calo nangula mu calo cikakonkapo.”²⁶

1. Bushe ninshi tufwile twapepelela abafwa? _____

ICIPUTULWA CA MAKUMI YABILI

‘Abdu’l-Bahá Alemba ukuti:

“Ilyo umupashi wa muntu wa pupuka ukufuma muno mu calo ce loba no ku sumbikila ku calo cakwa Lesa, ififimbo filapona elyo ne fishinka filesa pa bwelu elyo ne fintu ifishaibikwe fikamoneka ne fishinka ifya fisama fikeshibikwa.

“Elenganyeni filya ciba ilyo umuntu ali mu calo ca mwifumo, ilyo ali cibuulu uwabulilwa amatwi, ali impofu uwabulilwa amenso, uwabula no ululimi lwa ku landilako. Ali uwabulisha amaka ya kucita ifintu fyonse. Nomba cilya afuma mu calo ca mfimfi no kwisa mu calo cino ica lubuto, amenso yakwe nomba kuti ya mona, amatwi kuti yaumfwa, no lulimi kuti lwa landa. Cimo cine, ilyo afuma mu calo cino ica mfwu ukuya ku bufumu Bwakwa Lesa, akafyalwa ku mupashi emukuti amenso ya mupashi yakesuka, amatwi ya ku mupashi ya komfwa elyo ifishinka fyonse ifyo taishibe fikeshibikwa.”²⁷

1. Isusheni umushele:
 - a. Ilyo umupashi wa muntu wa fuma muno calo,
 - Ififimbo _____,
 - Elyo ne fishinka _____,
 - Elyo ne fishaishibikwe _____,
 - Ne fyafisamikwe _____ .
 - b. Mu calo ca mwi fumo, twali ba _____ ababulilwa amatwi, twali _____ amenso, twalibulisse no _____ lwa ku landilako. Ali uwabulisha amaka ya kucita ifintu fyonse.
 - c. Mu calo cino ica lubuto, amenso yesu nomba kuti ya _____, amatwi kuti _____, no _____ kuti lwa landa.
 - d. Cimo cine, nelyo tu kafuma _____ bufumu bwakwa Lesa _____ ku mupashi.
 - e. Emukuti amenso yesu aya ku mupashi _____, amatwi _____ ya komfwa elyo ifishinka fyonse ifyo_____ ne _____.

2. Pinguleni ifikonkelepo nga fishinka:

- Ilyo tuli mu calo ca mwifumo, tuleshiba ifya mu calo cino.
- Ifishinka fyaba pafyo cikaba panuma ya mfwu yesu fyali fisamika.
- Ifinti ifipyka fikatwisukila panuma ya mfwu.
- Panuma ya mfwu tukabwelela kuli cino calo noku fyalwa cipyu cipyu.

ICIPUTULWA CA MAKUMI YABILI NA CIMO

Bahá'u'lláh Atila:

“Nomba pa lipusho lyenu ilya kwishiba nga cakuti imipashi ya bantu ikeshibana panuma ya kulekana ne mibili, mwishibe ukuti imipashi ya bantu bakwa Baha, abaingila no kwikala mu bwato bwa bengeshima, ba kampana no kulanshanya mupepipepi pakati kabo elyo ba keshibana mu mapange yabo, mu kutukuta na mu fyakucita. Fyonse ifi filangililo fya kuba umupashi umo. Mu cine cine aba eba ebwa bwino, e balolekesha apatali elyo eba kwata amano ya kumfwa. Ifi fipope fyashimpilwe na Shicaibumba, Uwa Mano Ya Pwililika.

“Abantu Bakwa Baha, ababa abekashi ba mu bwato Bwakwa Lesa, balishibana imibeele yabo, baba umo mpo elyo balikatana mu bwananyina no kuwikishanya. Imibeele iyi, ifwile ya shintilila pa busumino ne misango yabo. Abo abali mu cifulo cimo cine balishibana amaka, imibele, imilimo ba bomba, no busuma bwabo. Abo abali mu cifulo ca pansi ta bakwatisha amaka ya kwishiba icifulo nelyo ukwishiba imibeele yababa mu cifulo capa mulu. Umo na umo, akapokelela iciputulwa asungilwa ukufuma kuli Lesa. Alipalwa umuntu upilibukila icinso cakwe kuli Lesa elyo no kwenda mu citemwiko Cakwe mpaka umupashi wakwe ukapupukile kuli Lesa, Imfumu pa Mfumu shonse, Munshifikatilwa, Shi mwilili, Uwa Luse ulwapwilika.”²⁸

1. Bushe mu calo cikakonkapo tueshibana ne fubusa? _____
2. Bushe imipashi ikampana shani? _____
3. Bushe bupusano nshi bukaba mu fifulo fya mipashi mu calo cikesa?

4. Bushe ku kaba ushakapokeko inema Shakwa Lesa? _____

ICIPUTULWA CA MAKUMI YABILI NA FIBILI

Bahá'u'lláh Asosa ukuti:

“Yangu we mubonfi wandi! Wisakamana ngacakuti, mu nshiku sha bwikalobobe muno calo ce loba, ifintu ifipusene no bufwayo bobefya fikilishiwa na Lesa pantu inshiku sha nsansa no busuma bwa mu mulu fyapekanishiwa iwe. Ifyalu, ubukatami, elyo no bulumbo bwa mupashi fikesukila amenso yobe. Walisontwa, kuli Lesa, mu calo cino ne cikesa, ukupoka ubunonshi, ukusangalala elyo no kupoka iciputulwa ca nema ishapwililika. Umo na umo muli no kupoka ifi ukwabula ukutwishiwa.”²⁹

1. Pinguleni ifi nga fishinka:

Tufwile ukuba aba bulanda ifintu nga filepusana nefyo tulesubila.

- ___ Fyonse ifibi ne fisuma fifikilishiwa na Lesa.
- ___ Inshiku sha nsansa shine shine shikesa.
- ___ Natushinkisha ukuti tukamona ifyalo, ubukatami, elyo no bulumbo bwa mipashi.
- ___ Twalisontwa ukupoka iciputulwa ca bukatami mu calo cikesa elyo ne calo cilipo.

2. Bushe cinshi tatufwile ukuba abasakamana ilyo twamona ifintu filepusana nefyo tulefwaya? _____

3. Bushe cilayo nshi Bahá'u'lláh atulaya mu mashiwi aya? _____

ICIPUTULWA CA MAKUMI YABILI NA FITATU

Mu cipande ici mwacilalolesha pa bupilibulo bwa bumi bwa muntu. Mwasambilila ifingi pa mibele ya mupashi, ubupilibulo bwa bumi, ubukankala bwaba mu kulundulula amalumba, ubulayo batulaya ubwa bumi bwa pe, ubwa malumbo elyo ubwaisula insansa. Mu cipande ca bubili, twalandile pa mbali shibili no mulandu shifwaikilwa— ukuya pa ntanshi ku mano na ku mupashi elyo no kuibimba muku pilibula imishi yesu. Mwakwata inshita iya kubwelela ku mulandu uyu nakabili. Eico mutontonkanye pa bukankala bwa mbali ishi shibili ukulingana nefyo musambilile pa Kulunduluka kwa mupashi. Kuti mwanonkelamo nga mwalanshyanya pali uyu mulandu mwibumba ukupitila mu mitwe ya kulanshanya ili panshi.

1. *Ukulundulula amalumba yaku mupashi.*
2. *Ukubela amafunde Yakwa Lesa.*
3. *Ukuibimba mu kuwamya imikalile ya muntunse.*
4. *Ukuya pantanshi mu nshila ya kubomba.*

IFYAKULOSHAKO

1. Fyafumine mwi lyashi iyapelwe pa 10 November mu 1911, fyalembelwe mu *lyashi lyapelwe ku Paris: Ifyashimkkwe na Abdu'l-Bahá mu 1911*. Wilmette: Bahá'í Publishing 2006, 2016) no 29; 12-13. P. 109
2. Fyafumine mu nkalata yalembelwe ukwinininako Shoghi Effendi 1 April 1946, fyalembelwe mu *Lubuto lwa Kutungulula:mufya Baha'i ifyakuloshako*
3. Bahá'u'lláh, Amashiwi aya fisamika (The Hidden Words) (Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 2003, 2012 printing), Arabic no. 31, p. 11.
4. Ibid., Persian no. 5, p. 24.
5. Ibid., Persian no. 69, p. 46.
6. 'Abdu'l-Bahá, ya ambwilwe an Shoghi Effendi, Ukwisa kwa Bulungi bwa mushilo. (The Advent of Divine Justice) par. 40, p. 39.
7. Ibid.
8. Ukusota mu malembo yakwa Bahá'u'lláh (Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh) CXXXVI, par. 6, p. 336.
9. Ifipapatu fyakwa Bahá'u'lláh fyasokolelwe panuma ya Kitáb-i-Aqdas (Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 1988, 2005 printing), no. 9.5, p. 138.
10. Ukusota mu malembo yakwa Bahá'u'lláh (Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh), CXXXVII, par. 3, p. 338.
11. Ibid., CXXXII, par. 5, p. 327.
12. Ifya Cishale fyakwa 'Abdu'l-Bahá (Will and Testament of 'Abdu'l-Bahá) (Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 1944, 2013 printing), p. 26.
13. Ukusota mu malembo yakwa Bahá'u'lláh (Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh), V, par. 5, p. 8.
14. Ukufuma mwilyashi lyapelwe: 16 and 17 October 1911, fyasabankanishiwe my *Ilyashi lyaku Paris: Ilyashi lyapelwe na 'Abdu'l-Bahá mu 1911* (Wilmette: Bahá'í Publishing, 2006, 2016 printing), no. 1.7, p. 6.
15. Ukufuma mwilyashi lyapelwe na 'Abdu'l-Bahá on 21 October 1911, ibid., no. 6.7, p. 22.

16. Ukusota mu malembo yakwa Bahá'u'lláh (*Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh*), CXXV, par. 3, p. 300.
17. Amashiwi Ayafisamika (*The Hidden Words*, Arabic no. 27, p. 10).
18. Ibid., Persian no. 44, p. 37.
19. Ibid., Arabic no. 26, p. 10.
20. Ukusota mu malembo yakwa Bahá'u'lláh *Gleanings from the Writings of Bahá'u'lláh*, LXX, par. 2, p. 154.